

No : 2020-133

Tarih : 19 Kasım 2020

Konu : 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

CUMHURBAŞKANLIĞI YILLIK PROGRAMINDA KAMU MALİYESİ & BÜTÇE VE VERGİ DÜZENLEMELERİ İLE SEKTÖRLER İÇİN ÖNGÖRÜLENLER

2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı kamu maliyesi alanında önemli ve detaylı bilgiler içeriyor. Programda kamunun gelir-gider dengesinin 2020 yılında, temelde yaşanan salgın kaynaklı, önemli miktarda bozulacağı ifade edilmektedir. Bu bozulmanın gelecek yıllarda, geçen günlerde açıklanan Orta Vadeli Program'la da uyumlu olarak, kademeli olarak düzeltilmesi öngörülmektedir.

Bu çalışmada sizler için vergi, teşvik ve mali düzenlemeleri baz alarak genel olarak tüm ekonomi için alınan tedbirler ve özel olarak da sektörler için Kalkınma Planı ile uyumlu olarak alınacak tedbirler, bu alanda mevcut durum ve hedefler özetlenmiştir. Programda rekabetçi üretim ve verimlilik sanayi politikaları, öncelikli gelişme alanları ve sektörel politikalar olarak sıralanmaktadır.

Programda kamu maliyesi, para politikaları, mali piyasalar, bütçe dengesi, borçlanma alanında mevcut durum ve amaçlarla Kalkınma Planına uygun olarak yıllık uygulanacak politika ve tedbirler yer alıyor.

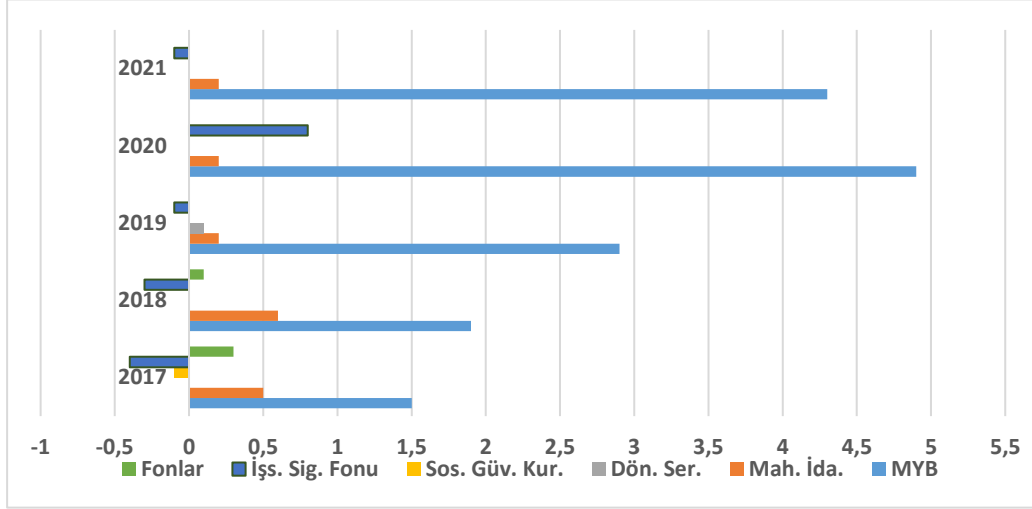
Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı kamu maliyesindeki gelişmeler ile ilgili kapsamlı istatistik ve özet gelişme ve hedefleri de bir arada bulabileceğimiz bir doküman olarak bütçe kanun teklifinin TBMM'ye sunulmasının ardından yayımlandı. Program, kamu maliyesi kapsamında devletin gelir-gider dengesine sadece merkezi bütçe olarak yaklaşmıyor. Kamu maliyesi alanına özel bir başlık altında detaylı olarak değiniyor.

Program kamu maliyesini genel devlet ve KİT'ler adı altında iki ana kısımda ele alıyor. Bu iki kısım kamu kesimini oluşturuyor. Genel devlet kapsamında merkezi yönetim bütçesi, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları, İşsizlik Sigortası Fonu, bütçe dışı fonlar ve döner sermayeler yer alıyor. Her ne kadar merkezi yönetim devlet bütçesinin en önemli ve en büyük parçasını oluştursa da bu yazının devamında detaylarına değinileceği üzere, kamu kesiminin diğer unsurlarındaki gelişmeler de kamunun mali yapısının sağlıklı olarak ortaya konması açısından dikkatle izlenmelidir. Devletin diğer unsurlarında yaşanacak gelişmeler ana oyuncu olan merkezi yönetim bütçesi başta olmak üzere diğer unsurların mali yapısını da doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilmektedir.

Programda yer alan verilere göre kamu kesimi kapsamındaki alt bileşenlerin gelir-gider dengesini yansıtan borçlanma gereği tarihsel olarak şöyledir.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (GSYH'ya Oran)

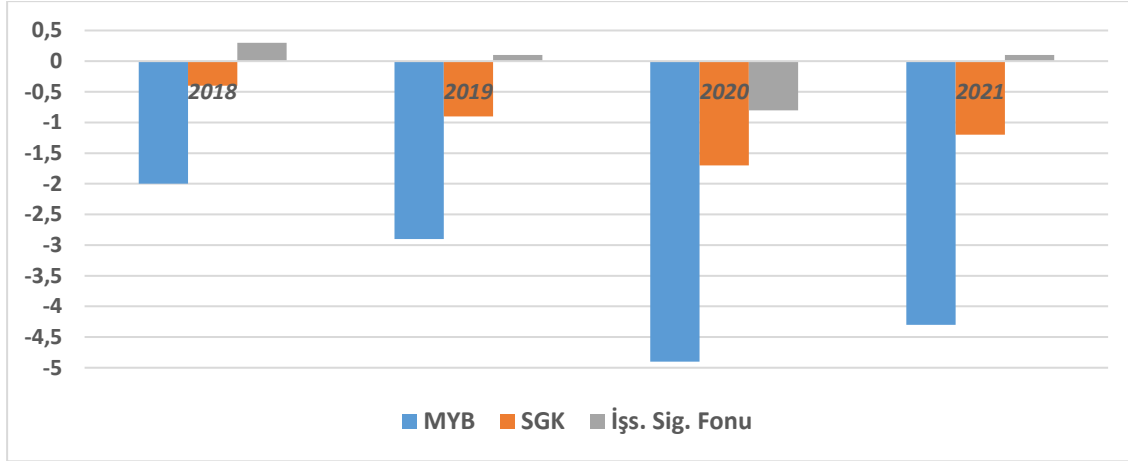

Kaynak: 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı

Kamu kesimi borçlanma gereği, milli gelire oran olarak, 2018 yılında yüzde 2,4 iken 2019 yılında yüzde 3,2'ye 2020 yılında ise yüzde 6,1 seviyesine kadar çıkacağı tahmin edilmiştir. Söz konusu artışta temel belirleyici merkezi yönetim bütçesinin gelir-gider açığı olurken, İşsizlik Sigortası Fonunun gelir-gider fazlasının azalarak 2020 yılında açığa dönüşmesi de belirleyici olmuştur. 2021 yılında ise kamunun gelir-gider açığının 2020 yılına göre bir miktar iyileşerek yüzde 4,7 seviyesine gerileyeceği tahmin edilmiştir. Söz konusu açık Orta Vadeli Programda yer alan hedef ve tahminlere göre 2022 ve 2023 yıllarında daha da azalmaktadır.

Yıllık Programa göre kamunun borçlanma gereğinde 2021 yılında oluşması beklenen kısmi iyileşme ise yine merkezi yönetim bütçesi ve İşsizlik Sigortası Fonunun dengesinde beklenen iyileşmeden kaynaklanacaktır. Bu kapsamda, merkezi yönetim bütçesi ve İşsizlik Sigortası Fonunun gelir-gider dengesini gözden geçirmek gerekir. Ayrıca, gelir-gider açığı merkezi yönetim bütçesinden finanse edilen Sosyal Güvenlik Kurumunun bütçeden karşılanan açığı da yukarıda bahsettiğimiz üzere doğrudan merkezi bütçenin dengesini etkilemektedir.

Kamu Kesimi Gelir-Gider Dengesi (GSYH'ya Oran)

Program incelendiğinde kamunun gelir-gider dengesindeki bozulmanın aslında önemli bir kısmının da Sosyal Güvenlik Kurumunun bütçe açığından kaynaklandığı görülmektedir. Bu açık ancak merkezi bütçe tarafından karşılandığı için nihai istatistiklerde merkezi bütçenin açığı gibi görünmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu bütçesinin 2019 yılında, milli gelire oran olarak, yüzde 0,9 olan açığı 2020 yılında yüzde 1,7'ye yükselmektedir. Bir başka deyişle, merkezi bütçenin 2020 yılında 2019 yılına göre gelir-gider dengesinde beklenen, milli gelire oran olarak, 2 puanlık bozulmanın 0,8 puanı Sosyal Güvenlik Kurumunun açığının finansmanından kaynaklanmaktadır. Merkezi bütçeden Sosyal Güvenlik Kurumuna 2020 yılında açık finansmanı için 82,5 milyar TL, faturalı ödemeler, ek karşılıklar, devlet katkısı, emeklilere ek ödeme, prim teşvikleri ve prim ödeme gücü olmayanların GSS primleri dâhil toplamda ise 249,2 milyar TL aktarılacağı tahmin edilmiştir.

3

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında İşsizlik Sigortası Fonunun gelir-gider dengesinin geçmiş yılların aksine 2020 yılında, milli gelire oran olarak, yüzde 0,8 oranında açığa dönüştüğü görülmektedir. Bu durumun nedeni bilindiği üzere pandemi nedeniyle alınan önlemlerin ve açıklanan teşviklerin İşsizlik Sigortası Fonuna getirdiği mali yük ve pandeminin istihdam piyasasında oluşturduğu olumsuzluklar kaynaklı gelirlerinde yaşanan kayıplardır. 2021 yılında ise Fon dengesinin yeniden artıya dönmesi beklenmektedir. Benzer şekilde Sosyal Güvenlik Kurumunun gelir-gider dengesinin de 2021 yılında 0,5 puan düzelmesi beklenmektedir.

2021 yılında 2020 yılına göre kamu kesimi borçlanma gereğinde, milli gelire oran olarak, 1,4 puan iyileşme olacağı tahmin edilmektedir. Söz konusu iyileşmenin yukarıda da belirttiğimiz üzere 0,9 puanının İşsizlik Sigortası Fonundan, 0,5 puanını Sosyal Güvenlik Kurumundan sağlanması öngörülmektedir. Ancak, devam eden salgın ve salgının gerek ülkemizi gerek dünya genelini 2021 yılında ne ölçüde etkileyeceği kamunun gelir gider dengesi üzerinde belirleyici olacak en önemli faktör olarak karşımızda durmaktadır.

2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programını Aşağıda Sizler İçin Özetledik.

1. DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

2020 yılının başında Covid-19'un küresel salgına dönüşmesiyle dünya ekonomisi tarihi bir bunalım sürecine girmiştir. Arz ve talep şokununun eşanlı oluşmasıyla birlikte öncelikle riskli varlıklardan çıkış ve güvenli limanlara yönelim gözlenmiştir. Salgının seyrine bağlı olarak özellikle 2020 yılının ilk çeyreğinde finansal piyasalarda oynaklık hızla artmış, özellikle hisse senedi piyasalarında tarihi düşüşler gözlenmiştir. Sermaye akımları gelişmekte olan ülkeler aleyhine bozulurken, bahse konu ülke para birimleri değer kaybetmiş, hızla düşen taleple

birlikte petrol fiyatları tarihi düşük seviyelere gerilemiş, buna mukabil altın ve gümüş fiyatları yükselmiştir. Küresel piyasalar halen salgına ve uygulanan politikalara fazlasıyla duyarlı olup küresel düzeyde fiyat oynaklıkları devam etmektedir.

Covid-19 pandemisi sürecinde güvenli liman arayışı devam etmekle birlikte, gelişmekte olan ülkelere sermaye girişi önceki yıllara göre çok daha kırılgan bir seyir izlemektedir. Bununla birlikte, devletlerin olağanüstü teşvikleri sayesinde küresel ekonominin daha keskin daralmasının önüne geçilmiştir. Bunların başında, hane halkının ve firmalara destek paketleri ve genişlemeci para politikası uygulamaları gelmektedir. Bu süreçte gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin merkez bankalarının politikaları, yatırımcının risk iştahını hızla yukarıya taşımıştır. ABD, İngiltere, Kıta Avrupası ülkeleri ve gelişmekte olan birçok ülkede politika faiz oranlarının tarihi düşük seviyelere inmesiyle reel faizler birçok ülkede negatife dönmüştür. Merkez bankaları salgının yarattığı kriz yönetimine; varlık alımları, finansal kuruluşlara likidite desteği, swap (takas) hatları ve kredi akımlarının devamını sağlayacak diğer tedbirleri almak suretiyle ayrıca katkı sağlamışlardır. Bu çerçevede, G-10 ülkelerinin merkez bankalarının varlıkları salgın öncesine (Ocak 2020'ye) göre 6 trilyon dolar civarında artış göstermiştir. Yükselen piyasa ekonomilerinin merkez bankaları da ilk defa varlık alımı programı uygulamışlardır. Bu programlarla, hazine bonolarının, devlet garantili bonoların, özel kesim borçlarının ve ipotekli konut kredilerine dayalı menkul kıymetlerin gelişmekte olan merkez bankalarınca alındığı görülmüştür.

2. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER VE HEDEFLER

2020 yılının ilk aylarında ekonomik faaliyetteki toparlanma öngörüldüğü gibi devam ederken tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi Mart ayının ikinci yarısından itibaren Türkiye ekonomisinde de olumsuz etkilerini göstermeye başlamıştır. Ülkede salgının yayılmasını sınırlandırmak ve toplumsal sağlığı korumak amacıyla birçok önlem alınırken, salgının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi kapsamında; kamu bankaları öncülüğünde kredi faiz indirimleri, vergi ertelemeleri, kısa çalışma ödenekleri, hane halkına yönelik karşılıksız parasal destek verilmesi gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir. Ayrıca, ekonomik faaliyette yaşanan yavaşlamayı sınırlandırmak için genişleyici para politikası uygulanmıştır.

• 2.1. BÜYÜME VE İSTİHDAM

○ 2.1.1. GSYH ve Sektörel Büyüme Hızları

a) Mevcut Durum

2020 yılının ilk yarısında GSYH'da yüzde 3,1 oranında daralma kaydedilmiştir. Bu dönemde katma değer tarım sektöründe yüzde 3,5 oranında artarken, sanayi ve hizmetler (inşaat dâhil) sektörlerinde sırasıyla yüzde 5,6 ve yüzde 4 oranlarında azalmıştır.

b) Hedefler

2021 yılında, Yeni Ekonomi Programı (YEP) kapsamında açıklanan yeni dengelenme yeni normal, yeni ekonomi yaklaşımı çerçevesinde makroekonomik dengelerin yeniden tesis edilmesini önceliklendiren ve bu yeni dengenin üzerine inşa edilecek olan öncelikli reformlarla istihdam, teknoloji ve verimlilik odaklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir büyüme anlayışıyla hazırlanan YEP'te öngörülen politika ve tedbirlerin hızlı ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Bu dönemde, salgın kaynaklı belirsizliklerin azalması, finansal koşullardaki iyileşmeye bağlı öngörülebilirliğin artması ile tüketici ve yatırımcı güvenindeki toparlanma ve ertelenmiş tüketim ve yatırım harcamalarının canlanması GSYH büyümesine katkı verecektir.

○ 2.1.2. İstihdam

a) Mevcut Durum

2020 yılında, istihdamın bir önceki yıla göre 1.347 bin kişi azalacağı, işgücüne katılma oranının ise yüzde 49,6 seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, işsizlik oranının yüzde 13,8 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

b) Hedefler

2021 yılında, salgın sonrası ekonomideki toparlanma süreci ve bu sürecin im ettiği yüksek büyüme oranları çerçevesinde istihdam artışının ivme kazanmasıyla istihdamın bir önceki yıla göre 1.598 bin kişi artacağı, işsizlik oranının ise yüzde 12,9'a gerileyeceği öngörülmektedir. İşgücüne katılma oranının da toparlanması, 2021 yılında 1,6 puan artışla yüzde 51,2'ye ulaşması beklenmektedir.

○ 2.1.3. Ekonominin Genel Dengesi

a) Mevcut Durum

2020 yılının ilk yarısında ihracat ve turizm gelirlerindeki zayıf görünüm nedeniyle mal ve hizmet ihracatı reel olarak yüzde 18,3 oranında azalış gösterirken mal ve hizmet ithalatı yüzde 6,8 oranında artmıştır. Sonuç olarak net mal ve hizmet ihracatının ekonomik daralmaya katkısı 6 puan olmuştur.

b) Hedefler

2021 yılında bir önceki yıla göre özel kesim tüketim harcamalarında yüzde 5,7 oranında reel artış, kamu kesimi tüketim harcamalarında ise yüzde 2,2 oranında reel azalış olacağı öngörülmektedir. Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının yüzde 5,2, kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 13,2 oranında reel olarak artacağı tahmin edilmektedir. Böylece, toplam sabit sermaye yatırım harcamalarının reel olarak yüzde 6,2 artması öngörülmektedir.

5

• 2.2. YATIRIMLAR

○ 2.2.1. Yatırımların Sektörel Dağılımı

a) Mevcut Durum

Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının 2020 yılında reel olarak yüzde 2,6 oranında azalması beklenmektedir. Bu dönemde cari fiyatlarla özel kesim sabit sermaye yatırımları içinde tarım, enerji, ulaştırma, konut ile sağlık alt sektörlerinin görece ağırlıklarının artması; turizm, eğitim ve diğer hizmetler alt sektörlerinin ağırlıklarının ise azalması beklenmektedir. Söz konusu dönemde, cari fiyatlarla kamu kesimi sabit sermaye yatırımları içinde madencilik, imalat, enerji, ulaştırma ile eğitim alt sektörlerinin görece ağırlıklarının artması; tarım, konut, eğitim, sağlık ve diğer hizmetler alt sektörlerinin ağırlıklarının ise azalması öngörülmektedir.

b) Hedefler

Bu dönemde özel kesim sabit sermaye yatırımlarının reel olarak yüzde 5,2 artış göstereceği tahmin edilmektedir. Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının imalat sanayii, ulaştırma ve konut alt sektörlerinde yoğunlaşması beklenmektedir.

• 2.3. ÖDEMELER DENGESİ

○ 2.3.1 Cari İşlemler Hesabı

İhracat

2020 yılının ilk sekiz aylık döneminde tarım ve ormancılık sektörü haricinde tüm ana sektörlerin ihracatında düşüş kaydedilmiştir. Bu dönemde, tarım ve ormancılık sektörü ihracatı yüzde 4,6 oranında artmıştır. İmalat sektöründe ihracat ise yüzde 13,3 oranında gerilemiştir. Sektörel olarak en yüksek düşüş ise yüzde 19 oranı ile madencilik ve taş ocakçılığı sektöründe yaşanmıştır.

2020 yılında ihracatın (fob) yüzde 8,3 oranında azalarak 165,9 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Söz konusu yılda, ihracat fiyatlarında yüzde 1,9 oranında düşüş beklenirken reel ihracattaki daralmanın yüzde 6,5 oranında olacağı tahmin edilmektedir.

İthalat

İthalatın (cif) 2020 yılında yüzde 3 azalarak 204 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. 2020 yılında ithalat fiyatlarının yüzde 7,2 azalırken, reel ithalatın ise yüzde 4,5 artması beklenmektedir.

Hizmetler Dengesi, Birincil ve İkincil Gelir Dengesi

Türkiye, 2019 yılında 64,6 milyar ABD doları hizmet geliri elde etmiş ve 37 milyar ABD doları hizmetler dengesi fazlası vermiştir. Hizmet gelirleri, 2020 yılının Ocak-Ağustos döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 47,6 oranında düşüş göstererek 21,7 milyar ABD doları seviyesinde, hizmetler dengesi fazlası ise yüzde 78,4 oranında azalışla 5,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Hizmetler dengesi fazlasındaki bu düşüşte, hizmet gelirlerindeki düşüşün yanı sıra hizmet giderlerinin artması da etkili olmuştur. Diğer taraftan, yıllıklandırılmış olarak bakıldığında 2020 yılı Ağustos ayı itibarıyla ülkemiz 45 milyar ABD doları hizmet geliri elde etmiş bulunmaktadır. Hizmetler gelirlerindeki azalmaya, salgın nedeniyle turizm sektöründeki durgunluğun sürmesi ile mal ihracatı ve turizm gelirlerindeki daralma sonucunda taşımacılık gelirlerindeki düşüş neden olmuştur. 2020 yılında hizmetler dengesi fazlasının 12,3 milyar ABD doları olması beklenmektedir.

Hedefler

2021 yılında ihracatın (fob) yüzde 10,9 oranında artarak 184 milyar ABD dolarına, ithalatın (cif) ise yüzde 11,4 oranında yükselerek 223,3 milyar ABD dolarına ulaşması ve böylece dış ticaret açığının 39,3 milyar ABD doları seviyelerinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

İhracat ve ithalat fiyatlarının 2021 yılında sırasıyla yüzde 1,2 ve 2,5 artması beklenmektedir. 2021 yılında reel ihracat ve ithalatın ise sırasıyla yüzde 9,6 ve 6,7 artacağı tahmin edilmektedir.

o 2.3.2. Sermaye ve Finans Hesapları

Salgın sonrasında küresel ekonomideki belirsizliklerin artması sonucunda gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımlarında azalma yaşanmıştır. Bu kapsamda, 2020 yılının Ocak-Ağustos döneminde portföy yatırımlarında 14,3 milyar ABD doları büyüklüğünde net sermaye çıkışı gözlenmiştir. Aynı dönemler itibarıyla, DİBS'ten 7,7 milyar ABD doları ve Borsa İstanbul'dan (BİST) ise 5,4 milyar ABD doları tutarında sermaye çıkışı gerçekleşmiştir.

Hazine yurt dışı tahvil ihracında 171 milyon ABD doları ve bankalar ise 544 milyon ABD doları tutarında geri ödeme gerçekleştirmiştir.

- **2.4. ENFLASYON VE PARA-KUR POLİTİKASI**

- **2.4.1. Enflasyon**

- a) Mevcut Durum**

2020 yılında yönetilen fiyatlardaki olumlu baz etkisi, salgının akaryakıt ve hizmet fiyatları üzerindeki düşürücü etkileri TÜFE yıllık artış hızını olumlu yönde etkilemiştir. Diğer taraftan, kur gelişmeleri neticesinde temel mal fiyatlarının ivme kazanması ve gıda fiyatlarının görece yüksek seyretmesi ise TÜFE yıllık artış hızını olumsuz yönde etkilemiştir. Söz konusu etkilerin birbirlerini dengelemesiyle, Eylül ayında yıllık enflasyon 2019 yılı sonu seviyesine oldukça yakın olarak yüzde 11,75 düzeyinde gerçekleşmiştir.

- **2.4.2. Para ve Kur Politikası**

- a) Mevcut Durum**

TCMB, 2020 yılının ilk yarısında politika faiz oranının indirilmesine karar verirken, döviz kurundaki gelişmelerin enflasyonist riskleri artırması nedeniyle yılın 3. Çeyreğinde politika faizinde 200 baz puanlık artışa gitmiştir.

- b) Hedefler**

Para ve maliye politikalarının güçlü eşgüdümünün sürdürülmesi ile mal ve hizmet piyasalarında rekabet ve verimliliği artıracak yapısal politikaların hayata geçirilmesi hedefleri doğrultusunda atılacak adımlarla ekonomik ve finansal istikrar güçlendirilecektir. Böylece tüketici enflasyonunun 2021 yılsonunda yüzde 8,0'a indirilmesi hedeflenmektedir.

- **2.5. MALİ PİYASALAR**

- a) Mevcut Durum**

Finans sektörünün toplam aktif büyüklüğü, 2020 yılı Haziran ayında 6,2 trilyon TL olarak gerçekleşmiş olup aktiflerin GSYH'ya oranı yüzde 139 olmuştur. 2020 yılının ilk altı aylık döneminde 2019 yılı sonuna göre sektör paylarında mevduat ve katılım bankalarının payında kısmen artış görülürken, banka dışı kredi kuruluşlarının paylarında düşüş görülmektedir.

3. KAMU MALİYESİNDE GELİŞMELER VE HEDEFLER

- **3.1. GENEL DEVLET**

- a) Mevcut Durum**

Genel devlet gelirleri, GSYH'ya oranla 2019 yılında 2018 yılına göre 0,1 puan artarak yüzde 33,1 olmuştur. Yılın ilk yarısında milli hasılanın daralması, toplam talepteki gerileme ve döviz kuruna ilişkin gelişmeler, ekonomiyi canlandırmak amacıyla yapılan vergi indirimleriyle birlikte vergi gelirlerinde 0,9 puanlık bir düşüş yaşanmasına neden olmuştur. 2B, bedelli askerlik ve imar barışı gibi uygulamalardan elde edilen yüksek tahsilatın etkisiyle 2018 yılında artan vergi dışı normal gelirler 2019 yılında 0,4 puan azalmış ve uzun dönem ortalamasına yakın bir düzeyde gerçekleşmiş, buna karşılık faktör gelirleri 1,3 puan artış göstermiştir.

2020 yılında genel devlet gelirlerinin bir önceki yıla göre GSYH'ya oranla 0,6 puan azalarak yüzde 32,5 olacağı öngörülmektedir. 2019 yılında ertelenen

talebin 2020 yılı başında canlanması, bazı vergi oranlarında yapılan güncellemeler ve sonrasında salgına karşı alınan önlemler kapsamında kredi koşullarının gevşetilmesinin etkisiyle dolaylı vergi tahsilatında beklenen artışa mukabil toplam vergi gelirlerinin 0,7 puan artacağı tahmin edilmektedir. Buna karşın, salgının olumsuz etkisi nedeniyle sosyal fon gelirlerinde 0,5 puan ve faktör gelirlerinde 0,6 puan düşüş beklenmektedir.

b) Hedefler

2021 yılında genel devlet gelirlerinin GSYH'ya oranının bir önceki yıla göre 0,8 puan azalarak yüzde 31,7 olması beklenmektedir. Ekonomik faaliyette beklenen toparlanmaya bağlı olarak özellikle dolaylı vergiler ve sosyal fonların 0,4 puan artacağı, buna karşın faktör gelirleri ve doğrudan vergilerin 1,4 puan azalacağı tahmini bu gelişme üzerinde belirleyici olmaktadır. Genel devlet harcamalarının 2021 yılında bir önceki yıla kıyasla GSYH'ya oranla 2,3 puan azalarak yüzde 36,3 olması beklenmektedir. Bu dönemde yatırım harcamalarının aynı düzeyde kalacağı; diğer yandan salgına karşı alınan önlemlerin kademeli olarak kaldırılmasıyla transfer harcamalarının 0,5 puan, cari harcamaların ise 1,8 puan azalacağı öngörülmektedir. Bu gelişmeler doğrultusunda, GSYH'ya oranla genel devlet açığının 2021 yılında 1,5 puanlık bir düşüşle yüzde 4,5'e gerileyeceği öngörülmektedir. Genel devlet faiz dışı açığının 1,9 puanlık bir iyileşmeyle yüzde 1,2'ye gerilemesi; program tanımlı genel devlet açığının ise yüzde 2,4 olması beklenmektedir. 2021 yılında kamu kesimi borçlanma gereğinin GSYH'ya oranla bir önceki yıla göre 1,4 puan azalarak yüzde 4,7 seviyesinde gerçekleşeceği; program tanımlı kamu kesimi açığının ise 2,5 puanlık bir iyileşmeyle yüzde 2,6'ya gerileyeceği öngörülmektedir. AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYH'ya oranının 2021 yılında yüzde 40,8 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

TABLO I: 36- Genel Devlet Toplam Gelir ve Harcamaları (1)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)					(GSYH'ya Oran, Yüzde)				
	2017	2018	2019	2020 (2)	2021 (3)	2017	2018	2019	2020 (2)	2021 (3)
Vergiler	549 775	632 710	686 315	806 285	939 899	17,5	16,8	15,9	16,6	16,7
-Vasıtasız	164 314	221 254	244 972	270 089	303 048	5,2	5,9	5,7	5,6	5,4
-Vasıtalı	367 247	389 414	416 398	507 169	604 479	11,7	10,4	9,6	10,5	10,7
-Servet	18 213	22 042	24 944	29 027	32 373	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Vergi Dışı Normal Gelirler	47 823	83 894	80 987	83 321	101 315	1,5	2,2	1,9	1,7	1,8
Faktör Gelirleri	144 839	177 014	261 169	262 105	239 876	4,6	4,7	6,0	5,4	4,2
Sosyal Fonlar	280 738	338 694	396 347	421 727	500 321	9,0	9,0	9,2	8,7	8,9
TOPLAM	1 023 175	1 232 313	1 424 817	1 573 438	1 781 411	32,7	32,8	33,0	32,4	31,6
-Özelleştirme Gelirleri	4 995	6 198	5 086	4 365	10 000	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2
TOPLAM GELİR	1 028 170	1 238 511	1 429 903	1 577 803	1 791 411	32,8	33,0	33,1	32,5	31,7
Cari Harcamalar	480 106	594 464	712 644	860 694	901 881	15,3	15,8	16,5	17,7	16,0
Yatırım Harcamaları	115 056	141 616	115 228	127 650	148 949	3,7	3,8	2,7	2,6	2,6
-Sabit Sermaye	114 719	141 019	113 748	127 102	148 144	3,7	3,8	2,6	2,6	2,6
-Stok Değişmesi	336	597	1 480	548	805	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Transfer Harcamaları	490 331	591 053	733 381	883 311	996 905	15,6	15,7	17,0	18,2	17,7
-Cari Transferler	466 408	564 175	698 092	850 005	957 209	14,9	15,0	16,2	17,5	17,0
-Sermaye Transferleri	23 923	26 878	35 289	33 306	39 696	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7
FAİZ DIŞI HARCAMA	1 025 208	1 247 849	1 452 955	1 724 869	1 857 531	32,7	33,2	33,6	35,6	32,9
TOPLAM HARCAMA	1 085 493	1 327 133	1 561 253	1 871 655	2 047 735	34,6	35,3	36,1	38,6	36,3
BORÇLANMA GEREĞİ	57 323	88 623	131 350	293 852	256 324	1,8	2,4	3,0	6,1	4,5
FAİZ DIŞI BORÇLANMA GEREĞİ	- 2 962	9 338	23 052	147 066	66 120	-0,1	0,2	0,5	3,0	1,2
FAİZ GİD. ve ÖZEL. GEL. HARİÇ BORÇ. GER.	2 033	15 536	28 138	151 431	76 120	0,1	0,4	0,7	3,1	1,3

o 3.1.1. Merkezi Yönetim Bütçesi

a) Mevcut Durum

2020 yılında, bütçe hedefinin 16,5 milyar TL üstüne çıkması beklenen toplam merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYH'ya oranla, hedefin 0,4 puan üzerinde, yüzde 20,1 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu dönemde, bütçe hedeflerine göre; genel bütçe vergi gelirlerinin GSYH oranının 0,2 puan artarak yüzde 16,3; vergi dışı gelirlerin ise 0,2 puan artarak yüzde 3,8 düzeyinde olacağı tahmin edilmektedir.

Bütçe hedeflerine kıyasla, 2020 yılında gelir vergisi tahsilatının hedefin 19,4 milyar TL altında kalması, kurumlar vergisi tahsilatının ise hedefin 15,5 milyar TL üzerine çıkması ve bu vergilerin sırasıyla 162,7 milyar TL ve 104,9 milyar TL olması beklenmektedir. GSYH'ya oranla gelir vergisinin yüzde 3,4, kurumlar vergisinin yüzde 2,2 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Salgının ekonomik ve sosyal alanda olumsuz etkileriyle mücadele kapsamında; 2019 yılına ilişkin Nisan ayının son gününe kadar verilmesi gereken kurumlar vergisi beyannamelerinin verilme ve ödeme süreleri 1 Haziran 2020 tarihine kadar uzatılmıştır. Öte yandan, salgından ciddi şekilde etkilenen sektörlerde faaliyet gösteren mükellefler ile gelir vergisi mükellefi olan yaklaşık 1,9 milyon vatandaşımızın tamamı için mücbir sebep halinin varlığı kabul edilerek muhtasar ve katma değer vergisi beyannamelerinin ödeme süreleri 6 ay süreyle uzatılmıştır.

Dâhilde alınan KDV tahsilatının 2020 yılı bütçe tahmininin 4,7 milyar TL üzerine çıkararak 62,6 milyar TL seviyesinde ve GSYH'ya oranla yüzde 1,3 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Söz konusu artış, hayata geçirilen vergi indirimlerine karşın, temel olarak KDV iadelerindeki yavaşlama ile yılın ikinci yarısından itibaren ekonomik faaliyette yaşanan toparlanmadan kaynaklanmaktadır.

2020 yılı Ocak ayında mobilya ürünlerinde yüzde 18 olarak uygulanan KDV oranı kalıcı olarak yüzde 8'e düşürülmüştür. Salgından en çok etkilenen sektörlerden olan hava yolu ile yolcu taşımacılığı hizmetlerinde Nisan-Haziran dönemi için 3 ay süreyle KDV oranları yüzde 18'den yüzde 1'e indirilmiştir. Yine salgının ekonomik ve sosyal hayat üzerindeki etkilerini hafifletmeye yönelik olarak eğitim ve öğretim hizmetlerinde 1 Eylül 2020 ila 30 Haziran 2021 tarihleri arasında uygulanmak üzere KDV oranı yüzde 8'den yüzde 1'e indirilmiştir.

Ağustos-Aralık döneminde geçerli olmak üzere, salgının olumsuz olarak etkilediği turizm hizmetlerinde KDV oranları (konaklama ve genel orana tabi yeme-içme hizmetleri dahil) yüzde 8'den yüzde 1'e çekilmiş, işyeri kiralama ile eğlence, bakım onarım ve diğer birçok sektörde yüzde 18 olarak uygulanan KDV oranı ise yüzde 8'e indirilmiştir.

2020 yılında petrol ve doğal gaz ürünlerinden elde edilen ÖTV tahsilatının, bütçe tahmininin 3,6 milyar TL üzerine çıkararak 69,6 milyar TL, GSYH'ya oranla ise yüzde 1,4 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

2020 yılında, motorlu araç satışlarına ilişkin ÖTV tahsilatının bütçe hedefinin 14,3 milyar TL üzerine çıkararak 33,2 milyar TL olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Söz konusu artışta, vergi matrahlarında oluşan yükselme yanında düşen kredi faizlerinin de etkisiyle taşıt satışlarında yaşanan artış belirleyici olmuştur. Motorlu taşıtlar vergisi tahsilatının ise bütçe hedefinin 0,9 milyar TL altında kalarak 16,5 milyar TL olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Söz

konusu gelişmede vergi tutarlarının tespitinde esas alınacak yeniden değerlendirme oranının yüzde 12 seviyesinde belirlenmesi etkili olmuştur.

2020 yılında tütün mamullerinden elde edilen ÖTV tahsilatının, tüketimin başlangıç tahminlerinin bir miktar altında kalması nedeniyle, bütçe tahmininin 3,3 milyar TL altında kalarak 61,5 milyar TL olarak gerçekleşmesi ve GSYH'ya oranla yüzde 1,3 olması beklenmektedir.

2020 yılında, alkollü içkiler ve kolalı gazozlardan elde edilen ÖTV tahsilatının bütçe hedefinin 1,5 milyar TL altına düşerek 16,8 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

2020 yılında banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) tahsilatının, kambiyo işlemlerinde geçerli BSMV oranının belirli bir süre yüzde 1'e yükselmesi sonucunda, bütçe hedefinin 1,3 milyar TL üzerine çıkarak 26,3 milyar TL seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Özel iletişim vergisi tahsilatının ise bütçe hedefinin 0,1 milyar TL üzerine çıkarak 4,3 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

2020 yılında, ithalde alınan KDV tahsilatının, bütçe tahmininin 15,2 milyar TL altında kalarak, 142,9 milyar TL ve GSYH'ya oranla yüzde 2,9 seviyesinde olması tahmin edilmektedir. Gümrük vergisi tahsilatının ise, bütçe hedefinin 0,9 milyar TL üzerine çıkarak 21,4 milyar TL olması beklenmektedir.

2020 yılında, salgının ekonomik ve sosyal hayat üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için devreye alınan tedbir ve teşvikler kapsamında kredi faizlerindeki düşüğe bağlı olarak konut satışlarının artması nedeniyle, harç gelirlerinin bütçe hedefinin 0,9 milyar TL üzerinde 30,4 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Damga vergisi tahsilatının ise bütçe hedefinin 0,9 milyar TL altında kalarak 20,6 milyar TL olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2020 yılında vergi dışı gelirlerin, bütçe hedefinin 10,4 milyar TL üzerine çıkarak 182,4 milyar TL ve GSYH'ya oranla yüzde 3,8 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Söz konusu artışta; faiz gelirlerine ve para cezalarına ilişkin tahsilattaki artış etkili olmuştur.

b) Hedefler

2021 yılında merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYH'ya oranının, bir önceki yıl gerçekleşme tahmininin 0,6 puan altında ve yüzde 19,5 seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu kapsamda, vergi dışı gelirlerin 0,6 puan düşeceği, vergi gelirlerinin ise 0,04 puan artacağı tahmin edilmektedir. 2020 yılı Mart ayından itibaren ülkemizde etkisinin hissedilmeye başladığı salgın sürecinin olumsuz etkisinin 2021 yılında daha belirgin bir biçimde ortadan kalkmaya başlayacağı ve ekonomik faaliyetin vergi tahsilatına yansıtacağı tahmin edilmektedir.

2021 yılında gelir ve kurumlar vergisi tahsilatı toplamının GSYH'ya oranla 2020 yılı gerçekleşme tahminine göre 0,2 puan azalarak yüzde 5,3 olması beklenmektedir. Bu gelişmede temel etken, 2018-2020 döneminde yüzde 22 oranında uygulanan kurumlar vergisi oranının 2021 yılından itibaren yüzde 20 oranında uygulanacak olmasıdır.

2021 yılında dâhilde alınan KDV tahsilatının GSYH'ya oranının 2020 yılı seviyesinde yüzde 1,3 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. İhracat performansı ve buna bağlı KDV iadelerindeki gelişmelerin iktisadi faaliyetteki

canlanma ile dâhilde KDV tahsilatı üzerinde temel belirleyiciler olması beklenmektedir.

ÖTV tahsilatının GSYH'ya oranının, 2021 yılında bir önceki yıl gerçekleşme tahmininin 0,2 puan altında yüzde 3,8 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Tahminlerde, geçmiş dönem gerçekleştirmeleri ve makroekonomik hedef ve beklentilerle uyumlu tüketim beklentileri dikkate alınmıştır.

2021 yılında ithalde alınan KDV tahsilatının GSYH'ya oranının, ithalat ve kurdaki beklentilerin etkisiyle, 2020 yılına göre 0,5 puan artarak yüzde 3,5 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2021 yılında merkezi yönetim bütçesi vergi dışı gelirlerinin GSYH'ya oran olarak 2020 yılı gerçekleşme tahmininin 0,6 puan altında ve yüzde 3,2 olması beklenmektedir. Bu gelişmede temel olarak 2020 yılındaki yüksek faiz gelirleri kaynaklı baz etkisinin rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

3.1.2. Mahalli İdareler

TABLO I: 42- Merkezi Yönetim Bütçesi Büyüklükleri

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			(Yüzde Değişim)		(Yüzde Dağılım)			(GSYH'ya Oran, Yüzde)		
	2019	2020 (1)	2021 (2)	2020 (1)	2021 (2)	2019	2020 (1)	2021 (2)	2019	2020 (1)	2021 (2)
HARCAMALAR	1 000 027	1 212 297	1 346 139	21,2	11,0	100,0	100,0	100,0	23,1	25,0	23,8
01 - Personel Giderleri	249 892	291 006	326 633	16,5	12,2	25,0	24,0	24,3	5,8	6,0	5,8
02 - SGK Devlet Primi Giderleri	43 045	48 524	54 527	12,7	12,4	4,3	4,0	4,1	1,0	1,0	1,0
03 - Mal ve Hizmet Alım Giderleri	84 363	105 665	89 067	25,3	-15,7	8,4	8,7	6,6	2,0	2,2	1,6
04 - Faiz Giderleri	99 940	137 400	179 542	37,5	30,7	10,0	11,3	13,3	2,3	2,8	3,2
05 - Cari Transferler	400 316	500 217	536 014	25,0	7,2	40,0	41,3	39,8	9,3	10,3	9,5
06 - Sermaye Giderleri	80 717	86 672	103 734	7,4	19,7	8,1	7,1	7,7	1,9	1,8	1,8
07 - Sermaye Transferleri	16 316	10 948	8 782	-32,9	-19,8	1,6	0,9	0,7	0,4	0,2	0,2
08 - Borç Verme	25 438	31 866	37 984	25,3	19,2	2,5	2,6	2,8	0,6	0,7	0,7
09 - Yedek Ödenekler	0	0	9 857			0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,2
GELİRLER	875 280	973 129	1 101 146	11,2	13,2	100,0	100,0	100,0	20,3	20,1	19,5
1 - Genel Bütçe	847 692	944 567	1 076 332	11,4	13,9	96,8	97,1	97,7	19,6	19,5	19,1
01 - Vergi Gelirleri	673 860	790 725	922 744	17,3	16,7	77,0	81,3	83,8	15,6	16,3	16,3
02 - Vergi Dışı Gelirler	159 732	136 362	126 775	-14,6	-7,0	18,2	14,0	11,5	3,7	2,8	2,2
03 - Sermaye Gelirleri	7 107	7 204	13 071	1,4	81,4	0,8	0,7	1,2	0,2	0,1	0,2
04 - Alınan Bağış ve Yardımlar	6 993	10 276	13 741	46,9	33,7	0,8	1,1	1,2	0,2	0,2	0,2
2 - Öz.Büt.İda. ve Düz.Den.Kur.	27 587	28 562	24 814	3,5	-13,1	3,2	2,9	2,3	0,6	0,6	0,4
BÜTÇE DENGESİ	-124 747	-239 168	-244 993	91,7	2,4				-2,9	-4,9	-4,3
Bilgi İçin:											
Faiz Dışı Harcamalar	900 087	1 074 897	1 166 596	19,4	8,5				20,8	22,2	20,7
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	-24 808	-101 768	-65 450	310,2	-35,7				-0,6	-2,1	-1,2
Program Tanımlı Bütçe Dengesi	-130 470	-179 087	-123 890	37,3	-30,8				-3,0	-3,7	-2,2

Not: Düzenleyici ve denetleyici kurumların gelir fazlaları, genel bütçe vergi dışı gelirlerinden düşülmüştür.

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

a) Mevcut Durum

2020 yılında, mahalli idare gelirlerinin, vergi gelirlerindeki sınırlı reel artışının da katkısıyla GSYH'ya oranla yüzde 2,88 seviyesinde gerçekleşeceği, mahalli idare harcamalarının ise devam eden finansman ihtiyacına bağlı olarak GSYH'nın yüzde 3,09'u seviyesinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Böylece, 2020 yılında mahalli idareler dengesinin GSYH'nın yüzde 0,21'i seviyesinde açık vereceği beklenmektedir.

TABLO I: 43- Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Mahalli İdarelere Ayrılan Paylar

	2018	2019	2020(1)	2021(2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
Belediyeler	37 389	39 536	47 019	54 754
Büyükşehir Belediyeleri	31 960	33 702	40 347	47 628
İl Özel İdareleri	3 136	3 321	3 918	4 561
TOPLAM	72 485	76 559	91 284	106 943
Belediyeler	0,99	0,92	0,97	0,97
Büyükşehir Belediyeleri	0,85	0,78	0,83	0,84
İl Özel İdareleri	0,08	0,08	0,08	0,08
TOPLAM	1,93	1,77	1,88	1,89

(1) Gerçekleşme tahmini

(2) Program

b) Hedefler

2021 yılında Özelleştirme Fonunun 10 milyar TL tutarında özelleştirme geliri elde etmesi beklenmektedir. 2021 yılında fon gelirlerinin 34,7 milyar TL, fon giderlerinin 36,7 milyar TL, fon sistemi finansman açığının ise 2 milyar TL olması hedeflenmektedir.

TABLO I: 44- Mahalli İdareler Gelir ve Harcamaları (1)

	2018	2019	2020(2)	2021(3)
(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)				
GELİRLER	115.685	120.779	139.940	163.553
1.Vergiler	86.464	91.994	110.222	127.884
2.Vergi Dışı Norm. Gelir	10.906	13.560	14.769	17.361
3.Faktör Gelirleri (Net)	18.315	15.225	14.948	18.308
4.Sermaye Transferi (Net)	0	0	0	0
HARCAMALAR	137.442	130.077	149.913	173.814
1.Cari Giderler	75.084	80.354	91.987	105.599
2.Yatırım Harcamaları	55.845	38.357	43.326	51.743
a.Sabit Sermaye	55.815	38.327	43.296	51.713
b.Stok Değişimi	30	30	30	30
3.Cari Transferler	8.770	12.336	14.015	16.167
4.Kamulaştırma ve Sabit Değer Artışı	-6.096	-4.456	-4.238	-5.314
5.Sermaye Transferi (Net)	3.840	3.487	4.823	5.620
GELİR-GİDER FARKI	-21.758	-9.298	-9.973	-10.261
GELİRLER	3,08	2,80	2,88	2,90
1.Vergiler	2,30	2,13	2,27	2,27
2.Vergi Dışı Norm. Gelir	0,29	0,31	0,30	0,31
3.Faktör Gelirleri (Net)	0,49	0,35	0,31	0,32
4.Sermaye Transferi (Net)	0,00	0,00	0,00	0,00
HARCAMALAR	3,66	3,01	3,09	3,08
1.Cari Giderler	2,00	1,86	1,90	1,87
2.Yatırım Harcamaları	1,49	0,89	0,89	0,92
a.Sabit Sermaye	1,49	0,89	0,89	0,92
b.Stok Değişimi	0,00	0,00	0,00	0,00
3.Cari Transferler	0,23	0,29	0,29	0,29
4.Kamulaştırma ve Sabit Değer Artışı	-0,16	-0,10	-0,09	-0,09
5.Sermaye Transferi (Net)	0,10	0,08	0,10	0,10
GELİR-GİDER FARKI	-0,58	-0,22	-0,21	-0,18

(1) İl özel idareleri, belediyeler, İller Bankası, belediyelerin oluşturduğu birlikler ve büyükşehir belediyelerine bağlı idareler için hesaplanmıştır.

- 3.1.3. Döner Sermayeli İşletmeler
- 3.1.4. Sosyal Güvenlik Kuruluşları
- 3.1.5. Fonlar

TABLO I: 48- Fon Gelir ve Giderleri (1)

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
	2018	2019	2020 (2)	2021 (3)
A. Fon Gelirleri	24 343	25 172	30 833	34 706
- Vergi Gelirleri	18 978	18 572	21 743	26 323
- Vergi Dışı Normal Gelirler	2 360	3 348	6 362	4 775
- Faktör Gelirleri (Net)	596	102	119	123
- Cari Transferler (Net)	0	0	0	0
- Sermaye Transferleri (Net)	2 408	3 149	2 609	3 485
B. Fon Giderleri	29 116	26 150	32 425	36 696
- Cari Giderler	22 916	21 037	24 309	26 726
- Faktör Giderleri (Net)	0	0	0	0
- Sabit Sermaye Yatırımları	0	0	0	0
- Cari Transferler (Net)	6 200	5 114	8 117	9 971
- Sermaye Transferleri (Net)	0	0	0	0
C. Gelir-Gider Farkı	-4 773	-979	-1 592	-1 990
D. Finansman	4 773	979	1 592	1 990
- Dış Borç Kullanımı	0	0	0	0
- Dış Borç Ödemesi	0	0	0	0
- İç Borç - Alacak İlişkisi (Net)	-150	-32	168	196
- Kasa - Banka Değişimi	4 924	1 011	1 425	1 795
Bilgi İçin:				
- Özelleştirme Gelirleri	6 198	5 086	4 365	10 000

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

(1) İşsizlik Sigortası Fonu hariçtir.

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) Program

• 3.2. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ VE ÖZELLEŞTİRME

TABLO I: 49-233 Sayılı KHK'ya Tabi İşletmeciler KİT Finansman Dengesi

	2019	2020(1)	2021(2)
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)		
A. GELİRLER	205 998	195 974	221 938
I. İşletme Gelirleri	176 253	167 085	188 406
1. Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	150 783	148 278	173 790
2. Diğer Gelirler	25 470	18 807	14 616
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	9 665	11 171	9 442
1. Amortismanlar	6 780	7 300	8 180
2. Karşılıklar	2 884	3 871	1 262
III. Bütçe ve Fonlar	20 080	17 719	24 089
IV. Diğer Gelirler	0	0	0
B. GİDERLER	213 287	197 666	230 154
I. İşletme Giderleri	177 988	167 737	181 600
1. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti	141 250	132 265	147 576
2. Diğer Giderler	36 738	35 472	34 025
II. Yatırım Harcamaları	20 559	25 866	43 488
III. Stok Artışı	7 954	-2 288	1 558
IV. Sabit Kıymet Artışı	- 828	- 91	-3 568
V. Dolaysız Vergiler	3 064	3 127	3 410
VI. Temettü Ödemeleri	2 637	1 579	2 107
VII. Diğer Giderler	1 912	1 734	1 559
C. GELİR-GİDER FARKI	-7 289	-1 691	-8 217
D. FİNANSMAN	7 289	1 691	8 217
I. Kasa Banka Değişimi	-1 755	641	- 30
II. İç Borçlanma (Net)	5 760	2 620	- 955
III. Dış Borçlanma (Net)	3 284	-1 570	9 201

(GSYH'ya Oran, Yüzde)

A. GELİRLER	4,77	4,04	3,93
I. İşletme Gelirleri	4,08	3,44	3,34
1. Mal ve Hizmet Satış Hasılatı	3,49	3,06	3,08
2. Diğer Gelirler	0,59	0,39	0,26
II. Kurum Bünyesinde Kalan Fonlar	0,22	0,23	0,17
1. Amortismanlar	0,16	0,15	0,14
2. Karşılıklar	0,07	0,08	0,02
III. Bütçe ve Fonlar	0,46	0,37	0,43
IV. Diğer Gelirler	0,00	0,00	0,00
B. GİDERLER	4,94	4,07	4,08
I. İşletme Giderleri	4,12	3,46	3,22
1. Mal ve Hizmet Satış Maliyeti	3,27	2,73	2,61
2. Diğer Giderler	0,85	0,73	0,60
II. Yatırım Harcamaları	0,48	0,53	0,77
III. Stok Artışı	0,18	-0,05	0,03
IV. Sabit Kıymet Artışı	-0,02	0,00	-0,06
V. Dolaysız Vergiler	0,07	0,06	0,06
VI. Temettü Ödemeleri	0,06	0,03	0,04
VII. Diğer Giderler	0,04	0,04	0,03
C. GELİR-GİDER FARKI	-0,17	-0,03	-0,15
D. FİNANSMAN	0,17	0,03	0,15
I. Kasa Banka Değişimi	-0,04	0,01	0,00
II. İç Borçlanma (Net)	0,13	0,05	-0,02
III. Dış Borçlanma (Net)	0,08	-0,03	0,16

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
(1) Gerçekleşme Tahmini (2) Program

İKİNCİ BÖLÜM

1. 2021 YILI PROGRAMININ MAKROEKONOMİK AMACI

2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programının temel amacı; Covid-19 pandemisinin ekonomi üzerindeki etkileri telafi edilerek, fiyat istikrarı, finansal istikrar ve cari işlemler dengesinde iyileşmenin sağlanmasının yanı sıra kapsayıcı, sürdürülebilir ve istihdam odaklı büyümeyi hedefleyen politikalarla küresel ekonomide ortaya çıkmakta olan “yeni normal”in sunduğu fırsatları da kullanarak üretime, ihracata dayalı ekonomik dönüşüme yönelik adımların gerçekleştirilmesidir. Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programının hazırlanmasında On Birinci Kalkınma Planında yer verilen yıllık ya da çok yıllık tedbirler esas alınmıştır. Bu kapsamda 2021 yılı içerisinde yürütülmesi öngörülen tedbirlere ilişkin faaliyet ve projeler ilgili başlıklar altında verilmiştir. 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan tedbir ve faaliyetler izlenip değerlendirilecek ve rapor haline getirilecektir. 2020 yılında tamamlanamayan tedbir ve faaliyetlerin izlenmesine ve raporlanmasına devam edilecektir.

15

2. 2021 YILI PROGRAMININ HEDEFLERİ VE POLİTİKALARI

• 2.1. İSTİKRARLI VE GÜÇLÜ EKONOMİ

• 2.1.1. Büyüme ve İstihdam

Sürdürülebilir, teknoloji odaklı ve kapsayıcı büyümenin sağlanabilmesi temel amaçtır. Bu çerçevede, teknoloji yoğunluğu giderek artan yatırımlara ve ihracata dayalı, çevre dostu ve makroekonomik dengelerle uyumlu bir büyüme ile; istihdam ve refah artışının sağlanması hedeflenmektedir. Covid-19 pandemisi sonrası ekonomik toparlanmayı destekleyici ve esnek işgücü piyasası gelişimini teşvik edici politikalar uygulanmaya devam edilecektir.

• 2.1.2. Yurt İçi Tasarruflar

a) Mevcut Durum

Yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ve Mavi Kart sahiplerine dövizli BES imkânı sağlayan Kanun değişikliği Resmi Gazete’de 26 Mart 2020 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 24 Nisan 2020 tarihinde yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararıyla yabancı para cinsinden katkı payı ödemelerinde yüzde 10 devlet katkısı getirilmiştir. Yurtdışında yaşayan 6,5 milyonu aşkın vatandaşın BES’e dâhil olması halinde fon tutarı ve katılımcı sayısı büyüklüğü açısından mevcut sisteme katkı sağlaması öngörülmektedir.

b) Amaç

Öncelikli sektörlerdeki şirketlerin **nakit sermaye artırımlarını teşvik etmek** amacıyla geliştirilen birincil ve ikincil mevzuat düzenlemeleri tamamlanarak şirket tasarruflarının artırılarak verimli kullanılması sağlanacaktır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Öncelikli sektörlerde şirket tasarrufları ve verimli kullanımı ilave vergisel teşviklerle artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.224)		
Tedbir 224.1 Öncelikli sektörlerdeki şirketlerin nakit sermaye artırımları ilave vergisel düzenlemelerle teşvik edilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, SPK, Borsa İstanbul, SBB	1. Cumhurbaşkanlığı Kararı çıkarılmasının ardından ikincil mevzuat (tebliğ) çalışması yapılacaktır.
Finansal okuryazarlığın artırılması yoluyla hanehalkı ve firmaların tasarruf yapma farkındalığı ve tasarrufların yönlendirileceği finansal araçlara yönelik bilgi düzeyi artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.228)		
Tedbir 228.2. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) başta olmak üzere kamu kurumlarınınca yürütülen finansal eğitim faaliyetleri yaygınlaştırılacak, temel finans kavramlarına yönelik hane halklarına eğitim desteği sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TCMB, SPK, BDDK, TMSF, Borsa İstanbul, TBB, TKBB, TSPB, TSB, MKK, SPL, Sigortacılık Eğitim Merkezi, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği	1. Üniversite öğrencilerine yönelik seminerler ve Yatırımcı Haftası etkinlikleri düzenlenecektir.

16

• 2.1.3. Ödemeler Dengesi

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Firmaların tasarım, ürün geliştirme (Ür-Ge) ve markalaşma faaliyetleri desteklenmek suretiyle ihrac edilen mal ve hizmetlerin katma değeri ve rekabet gücü artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.231)		
Tedbir 231.2. İhracata hazırlık aşamasında olan firmaların ihtiyaç duyacağı eğitim ve danışmanlık hizmetleri oluşturulacak projeler yoluyla desteklenecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye İhracatçılar Meclisi, TOBB	1. İhracata yönelik eğitim ve danışmanlık kapsamındaki destek programları altında ihracata hazırlık aşamasındaki firmaların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeni projeler dizayn edilecektir. 2. Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülen ihracata yönelik devlet destekleri kapsamında • Yurtdışı şirket alımlarına yönelik mali ve hukuki danışmanlık • İleri teknolojiye sahip yurtdışı şirket alımlarına yönelik mali ve hukuki danışmanlık • UR-GE projeleri kapsamında proje katılımcısı şirketlerin uluslararası rekabetçiliklerini geliştirecek danışmanlık ve eğitim faaliyetleri desteklenmeye devam edilecektir. 3. İhracata yönelik destek programları kapsamında ihracata hazırlık aşamasındaki firmaların eğitim ve danışmanlık faaliyetleri desteklenmeye devam edilecektir.

• 2.1.4. Enflasyon ve Para Politikası

a) Amaç

2021 yılında para politikasının temel amacı güçlü bir para politikası duruşu ve politika eşgüdümü ile para ve maliye politikası araçlarının etkin kullanımına devam ederek finansal istikrarı gözeterek fiyat istikrarını sağlamak ve korumaktır.

b) Politika ve Tedbirler

Para politikası araçları güçlü bir şekilde kullanılmaya devam edilecektir. Para, maliye ve gelirler politikaları koordineli olarak yürütülecektir.

Enflasyon hedeflemesi doğrultusunda, hükümet ve TCMB enflasyon hedefini birlikte belirlemeyi ve bu hedefi kamuoyuna açıklamayı sürdürecektir.

Enflasyonu kademeli olarak hedeflenen seviyelere düşürmeyi amaçlayan ihtiyatlı para politikası önlemleri maliye ve gelirler politikaları tarafından da desteklenecektir.

Mali disiplin korunacak şekilde, yönetilen/yönlendirilen fiyatlar ve vergi düzenlemeleri geçmiş enflasyona endeksleme davranışının azaltılmasına yardımcı olacak şekilde belirlenecektir.

Dalgalı kur rejimi uygulamasına devam edilecek, kurlarda sağlıksız fiyat oluşumlarının gözlenmesi veya aşırı oynaklık durumunda piyasalarda istikrarın atılacaktır.

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
TCMB, fiyat istikrarının sağlanması temel amacı doğrultusunda parasal aktarım mekanizmasının etkin işleyişi için tüm araçları kararlı ve bağımsız bir şekilde kullanmaya devam edecektir. (Kalkınma Planı p.242)		
Tedbir 242.2. Politika kararlarının iletişimi kapsamında, fiyatlama davranışları ve enflasyonu etkileyen unsurlardaki gelişmeler ile bu gelişmelerin kararları ne yönde etkilediği konularında kamuoyu bilgilendirilmeye devam edilecektir.	TCMB (S)	1. 2021 yılında politika kararlarının iletişimi kapsamındaki uygulamalara devam edilecek, kamuoyunun daha geniş kesimlerinin kararları anlayıp yorumlayabilmeleri amacıyla dijital araçların daha etkin kullanımı ve yalın dille hedef kitlelere kararların açıklanması konusunda çalışmalar yürütülecektir.
Gıda fiyatlarının enflasyon üzerindeki baskısını azaltmaya yönelik olarak lojistik ve depolama alanlarında gerekli düzenlemeler yapılacak ve tarımda bölge ve ürün bazında bir planlamanın kurumsal altyapısı hayata geçirilecektir. (Kalkınma Planı p.244)		
Tedbir 244.2. Gıda lojistik ve depolama hizmetlerini uluslararası standartlarda sunacak, daha rekabetçi bir yapının oluşturulmasını sağlayacak düzenleme yapılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S)	1. Sebze ve Meyvelerin Toptan ve Perakende Ticaretinde Uyulması Gereken Standart Uygulamalara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ yürürlüğe konulacaktır. 2. Lisanslı depoculuk sisteminin ülke genelinde yaygınlaştırılması amacıyla lisanslı depo sayısı ve kapasitesi artırılarak 2021 yılı sonunda lisanslı depo sayısı 130'a, lisanslı depo kapasitesi 7 milyon tona ulaştırılacaktır.
Tedbir 244.3. Dönemsel fiyat dalgalanmaları asgariye indirilmesini sağlayacak soğuk depo zincirleri desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, TCMB	1. KKYDP kapsamında teklif edilen projelerde soğuk hava depoları yapımları için hibe desteği verilmeye devam edilecektir.
Tedbir 244.7. Taze meyve sebze piyasasında mevsimselliği ve yüksek fiyat artışlarını dengeleyici bir unsur olarak teknolojik örtü altı üretim ile modern sulama sistemleri desteklenecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı (S), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TCMB, YİKOB'lar, İl Özel İdareleri, Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği	1. KKYDP kapsamında teklif edilen projelerde sera yapımları için hibe desteği verilmeye devam edilecektir.

2.1.5. Mali Piyasalar

a) Amaç

Reel sektörün finansman ihtiyacına düşük maliyetle cevap verebilen, farklı nitelikteki finansal araçları güvenilir kurumlar aracılığıyla geniş bir yatırımcı tabanına sunabilen ve İstanbul'un cazip bir küresel finans merkezi olma hedefini destekleyen, kurumsal yapısı güçlü bir finansal sektörün oluşturulması temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Politika / Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Finansal sektörün reel sektörün finansmanındaki etkinliği artırılacak ve reel sektörün sermaye piyasasından ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) gözetimindeki banka dışı finansal kuruluşlardan fon kullanması özendirilecektir. (Kalkınma Planı p.247)		
Tedbir 247.6. Borsa İstanbul Anonim Şirketi (BİST) Özel Pazar şirketlerine yapılan yatırımlar, belirli bir orana kadar, yatırım yapan şirketlerin dönem kazancından düşülecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Gelir İdaresi Başkanlığı, SPK, Borsa İstanbul, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	1. Yasal düzenleme için teknik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 247.7. Aracı kurumların proje finansman fonu kurarak projeye dayalı menkul kıymet ihraç edebilmesine yönelik mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), SPK, Borsa İstanbul, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	1. Sermaye Piyasası Kanunu'na 20.02.2020 tarihinde eklenen "Proje finansmanı, proje finansman fonu ve projeye dayalı menkul kıymet" başlıklı 61/B maddesi çerçevesinde projeye dayalı menkul kıymetler tebliği hazırlanacaktır.
Uluslararası iyi uygulamalardan yararlanılarak firmalara fırsat eşitliği sağlayan, güvenli bir finansal teknoloji (fintek) ekosisteminin oluşumu desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.250)		
Tedbir 250.1. Fintek ekosisteminin ülkemizde gelişmesine yönelik yol haritası oluşturulacak ve uygulamaya dair koordinasyon tek bir kamu kurumu tarafından sağlanacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi (S)	1. Fintek ekosisteminin ülkemizde gelişmesine yönelik yol haritası oluşturulacaktır.
Tedbir 250.2. Düzenleme Deney Alanı ve Endüstri Deney Alanı oluşturulacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi (S)	1. Düzenleme Deney Alanı (Sandbox) ve Endüstri Deney Alanı ile fintek ekosistemi için gerekli mevzuat değişikliği yapılacaktır.
Tedbir 250.4. İstanbul Finans ve Teknoloji Üssü kurulacaktır.	Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi (S)	1. İstanbul Finans Merkezi bünyesinde bir Finans Teknopark kurulacaktır.

Tedbir 247.10. Şirketlerin halka açılmasına destek olacak vergisel teşvikler sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, SPK, Borsa İstanbul, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	1. Yasal düzenleme için teknik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 247.11. Kamusal ve özel nitelikli varlık ve projelere dayalı, ortaklık temelli menkul kıymet enstrümanları geliştirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), SPK, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, BDDK, Borsa İstanbul, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	1. Sermaye Piyasası Kanunu'na 20.02.2020 tarihinde eklenen "Proje finansmanı, proje finansman fonu ve projeye dayalı menkul kıymet" başlıklı 61/B maddesi çerçevesinde projeye dayalı menkul kıymetler tebliği hazırlanacaktır.
Tedbir 247.13. KÖİ projelerinin finansmanında kredi piyasalarının yanı sıra sermaye piyasaları da araç olarak kullanılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SPK, Borsa İstanbul, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği	1. Ulusal ve uluslararası alanlarda katılım sağlanacak toplantılarda KÖİ projelerinin finansmanı için kredi piyasalarının yanı sıra tahvil ihracı gibi alternatif sermaye piyasası araçlarının da borç üstlenimine tabi olabileceği hususlarında bilgilendirme yapılacaktır.

• 2.1.6. MALİYE POLİTİKASI

a) Amaç

Vergi mevzuatının ekonomik ve sosyal alanda öncelik ve hedefleri destekleyici bir yaklaşımla gözden geçirilmesi çalışmaları sürdürülecektir. Kamu harcamalarının finansmanı için sürekli ve kalıcı gelir kaynaklarının artırılması, mevcut vergi kanunlarında sadeleştirmeler yapılması ve vergilemede etkinliğin artırılması ile vergi tabanının genişletilmesi suretiyle ekonomide kayıt dışılığın azaltılması program döneminde kamu gelir politika ve uygulamalarının temel hedefleri olacaktır.

b) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu / İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Kamu harcamalarının değerlendirilmesi, önceliklendirilmesi ve kaynakların etkin kullanımının gözetilmesi, kamu kurumlarının performansının değerlendirilmesi ve sağlıklı mali sıkılaştırma uygulamalarının yürütülmesine yönelik olarak harcama gözden geçirmeleri yapılacak, harcama programlarının uygulama süreçlerinde etkinlik artırılacak ve harcamalar kontrol altında tutulacaktır. (Kalkınma Planı p.260)		
Tedbir 260.1. Harcamaların etkililik, ekonomiklik ve verimlilik durumlarının raporlanmasını sağlayacak şekilde harcama gözden geçirmeleri yapılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Harcama gözden geçirmelerinin etkin bir şekilde yapılabilmesini temin etmek üzere yöntem ve araçlar geliştirilecektir. 2. Belirlenen programlarda harcama gözden geçirmeleri yapılacaktır.
Tedbir 260.2. Harcama gözden geçirmeleri sonucunda verimsiz harcama alanları tasfiye edilecek, bu yolla oluşturulacak mali alanın öncelikli harcama alanlarına tahsis edilmesi sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Harcama gözden geçirmeleri sonucunda elde edilen bulgular ve imkânlar kaynak tahsisi sürecinde kullanılacaktır
Tedbir 260.3. Kamu personeli daha verimli kullanılacak, çalışan memnuniyeti artıracak, kamu personelinin mali ve sosyal hakları Planda öngörülen makroekonomik politikalarla uyumlu bir şekilde belirlenecektir.	Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kamu personelinin daha verimli çalışabilmesini teminen mesleki ve kişisel eğitim planlarının hazırlanmasına destek olması için geliştirilen araçların kullanımı yaygınlaştırılacaktır. 2. Kamu personelinin daha verimli ve memnun bir şekilde çalışabilmesi amacıyla insan kaynakları uygulamalarını yaygınlaştıracak kurumlar arası işbirlikleri artırılabilecektir.
Tedbir 260.5. Kamu yatırım harcamalarında tasarruf sağlamak üzere kamu ihale ve sözleşme süreçleri iyileştirilerek rekabet artırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Kamu İhale Kurumu, DMO, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. İsteklilerin yeterlilik bilgilerinin tek bir doküman üzerinden tevsik edilebileceği e-sertifika kullanımına ilişkin mevzuat ve EKAP'ta altyapı çalışmaları tamamlanacaktır. 2. Belirli parasal limitler ve alım türleri bazında EKAP'a kayıtlı gerçek/tüzel kişilerin yeterliklerine uygun olarak sınıflandırılmasına yönelik sistem geliştirilecek, ihalelere katılmada bu sınıflandırmanın dikkate alınması sağlanacaktır. 3. 4734 sayılı Kanun kapsamındaki ihalelerde sözleşmelerin elektronik olarak imzalanması, sözleşme sürecine ilişkin bilgi girişlerinin EKAP üzerinden yapılması ve takibi sağlanacaktır. 4. 4734 sayılı Kanuna ilişkin ikincil mevzuat sadeleştirilerek, KOBİ'lerin ihalelere katılımını teşvik edecek şekilde günümüz ihtiyaçlarına uygun hale getirilecektir.

Tedbir 260.6. Taşıt Kanunu, taşıt yönetiminde etkinlik ve verimliliği gözetilecek şekilde güncellenecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, DMO	1. Kamu Filo Yönetim Sistemi Projesinin uygulama modelleri merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerine yaygınlaştırılacaktır.
Teşvik, destek ve sosyal yardım uygulamaları gözden geçirilerek etkin olmayan uygulamalar kaldırılacak, Plan öncelikleri çerçevesinde yapısal düzenlemeler yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.261)		
Tedbir 261.2. Vergisel teşvikler tüm iktisadi ve sosyal etkileriyle birlikte değerlendirilecek, vergi harcaması nitelikli düzenlemeler gözden geçirilerek etkin olmayanlar kademeli olarak kaldırılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Vergisel teşvikler gözden geçirilerek vergi harcaması nitelikli olanlar ve vergisel etkileri tespit edilecektir.
Vergilemede gönüllü uyum, öngörülebilirlik ve şeffaflık artırılacak, vergileme hizmetleri etkinleştirilecektir. (Kalkınma Planı p.262)		
Tedbir 262.2. Gelir idaresinin kurumsal kapasitesi artırılarak kayıt dışı ekonomiyle mücadele sürdürülecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi Denetim Kurulu	1. Gelir İdaresinin kurumsal kapasitesi artırılarak kayıtdışı ekonomiyle Yaygın ve Yoğun Vergi Denetimleri yapılarak mücadele sürdürülecektir.
Tedbir 262.5. e-Fatura ve e-Defter uygulamaları sistemsel olarak geliştirilerek sahte belgeyle daha etkin mücadele edilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Gelir İdaresi Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. e-Belge Uygulamalarına kayıtlı mükelleflerin ciro büyüklükleri ve mükellefiyet türleri de dikkate alınarak 2021 yılından itibaren düzenleyecekleri e-Belgelerde, TÜİK tarafından belirlenen standart ürün kodu, standart birim ve standart miktar bilgilerinin de zorunlu olarak kullanımı sağlanacaktır.
Vergi adaletinin güçlendirilmesi, vergi tabanının genişletilmesi ve vergi hasılasının artırılmasını sağlayacak şekilde vergi sisteminde revizyonlar yapılacaktır. (Kalkınma Planı p.263)		
Tedbir 263.4. Kapsam, matrah ve vergi oranlarının yeniden düzenlenmesi suretiyle doğrudan vergilerin vergi gelirleri içindeki payında artış sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Gelir İdaresi Başkanlığı	1. Kapsam, matrah ve vergi oranlarına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 263.7. Gayrimenkul sahipliği üzerinden alınan vergiler diğer tasarruf araçlarının vergilendirilmesi dikkate alınmak suretiyle yeniden değerlendirilecektir	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S), Gelir İdaresi Başkanlığı	1. Kişilere ait gayrimenkullerden alınan vergilerin ülke düzeyinde tasarrufun teşviki ve kaynakların üretken alanlara yönlendirilmesi kapsamında, gerekli değerlendirmelerin yapılabilmesi için konuya ilişkin ilgili mevzuat taramaları yapılarak bu yöndeki düzenlemeler gözden geçirilecektir.

Yerel yönetimlerin mali yapılarını güçlendirmek amacıyla öz gelirleri artırılabacaktır. (Kalkınma Planı p.264)		
Tedbir 264.2. Gayrimenkullerin vergilendirilmesinde esas alınan alım satım değerinin belirlenmesi ve beyanına ilişkin yeni bir sistem devreye sokulmak suretiyle vergide adalet pekiştirilecek ve vergileme etkinleştirilecektir. Bu çerçevede ilgili bakanlıklar sistemin tasarımı ve uygulamasına ilişkin düzenlemeler ile gerekli altyapıyı birlikte oluşturacaklardır	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (S), İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Toplu Değerleme Sistemi Kurulmasına yönelik Dünya Bankası finansmanlı Danışmanlık Hizmetinin, 2021 yılı içerisinde tamamlanacaktır.
Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Projesi tamamlanacaktır. (Kalkınma Planı p.265)		
Tedbir 265.1. Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri için e-belge, e-imza, e-arşiv, e-fatura gibi yeni teknolojik imkânlarla sahip, muhasebe odaklı bir bilişim sistemi altyapısı oluşturulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı (S)	1. Merkezi yönetim kapsamında, e-belge sürecine ilişkin devreye alınan uygulamalarda yaygınlaştırma sürecine devam edilecektir.

- **2.1.7. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Finansmanı**

- a) **Mevcut Durum**

26/03/2020 tarihli Mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan 7226 sayılı Kanunla 2019 yılının aynı ayına ilişkin SGK’ya verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde prime esas günlük kazancı 128 TL (toplu iş sözleşmesine tabii işyerleri için 256 TL) ve altında bildirilen sigortalılar için bu kişileri istihdam eden işverenlere asgari ücret desteği sağlanması düzenlenmiştir. Buna göre, 2020 yılında cari ayda prim ve hizmet belgelerinde bildirilen sigortalılara ilişkin toplam prim ödeme gün sayısının 2020 yılı Ocak-Aralık dönemi için günlük 2,5 TL ile çarpımı sonucu bulunacak tutarın, bu işverenlerin SGK’ya ödeyecekleri sigorta primlerinden mahsup edileceği hükmü getirilmiştir. Asgari ücret desteğinden yararlanmada bir önceki yıldaki en az sigortalı sayısına ilave olma şartı bulunmaktadır.

- b) **Amaç**

Aktüeryal dengenin gözetilmesi suretiyle sosyal güvenlik sisteminin uzun dönemli mali sürdürülebilirliğinin sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Sosyal sigorta prim tabanı genişletilecek, sisteme giriş kolaylaştırılacak ve denetimler yoluyla sistem etkinleştirilecektir. (Kalkınma Planı p.267)		
Tedbir 267.2. İstihdam teşviklerine ilişkin etki değerlendirmesi yapılarak teşvikler sade ve etkin bir yapıya kavuşturulacaktır.	Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, SGK	1. Sigorta primi teşvik, destek ve indirimlerinin etki analizi yapılarak ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda istihdam üzerindeki etkisinin değerlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 267.3. Sosyal güvenlik sisteminde denetim uygulamaları geliştirilecek ve çeşitlendirilecek, risk odaklı denetim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), SGK, Gelir İdaresi Başkanlığı	1. Kurumda görev yapan sosyal güvenlik denetmeni sayısı artırılabilecektir. 2. GİB'den alınan veriler de dikkate alınarak yapılacak analizler sonucu riskli olduğu belirlenen sektörler ve işyerleri denetlenecektir.
Tedbir 267.4. Denetim konusunda kurumlar arasında işbirliği kuvvetlendirilerek sürdürülecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), SGK, Gelir İdaresi Başkanlığı	1. GİB'den işletmelere ait matrah bilgileri alınarak SGK'nın kayıtları ile karşılaştırılıp, riskli olduğu belirlenen işyerleri denetlenecektir. 2. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile emniyet birimleriyle işbirliği yapılarak Yol Kenarı Denetim İstasyonlarında denetimler yapılacaktır. 3. Protokol çalışmaları tamamlandıktan sonra teknik altyapı uyumlaştırma çalışmaları yapılacaktır.
Tedbir 270.3. Sosyal güvenlik mevzuatı ve uygulamaları, değişen işgücü piyasası koşullarına ve çalışma şekillerine uyumlu hale getirilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, SGK	1. Sosyal güvenlik ve işgücü piyasasının dinamik ilişkisinin kısmi çalışmanın yanı sıra diğer esnek çalışma uygulamaları gibi alanlar üzerinde gerektirdiği mevzuat düzenlemelerine ilişkin bir rapor hazırlanacaktır.

24

- 2.1.8. Kamu İşletmeciliği ve Özelleştirme
- 2.2.REKABETÇİ ÜRETİM VE VERİMLİLİK
 - 2.2.1. Sanayi Politikaları

a) Mevcut Durum

Toplam ihracat, 2019 yılında yüzde 2,1 artarak 171,5 milyar ABD doları, imalat sanayii ihracatı ise yüzde 2,6 artarak 162,9 milyar ABD doları olmuştur. 2018 yılında yüzde 94,5 olan imalat sanayii ihracatının toplam ihracat içindeki payı, 2019 yılında yüzde 95 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Ağustos 2020 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre, gıda, tütün, ilaç ile taş ve toprak sektörlerinde artış kaydedilirken tekstil, giyim, deri, petrol ürünleri, kimya,

plastik, ana metal, elektronik, elektrikli teçhizat, makine, otomotiv ve mobilya sektörlerinde düşüş görülmüştür.

On Birinci Kalkınma Planında Türkiye'nin teknolojik dışa bağımlılığının azaltılması ve sanayide yapısal dönüşümün sağlanmasına yönelik sektörel önceliklendirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımla; imalat sanayii sektörlerinin ticaret, üretim, katma değer, istihdam ve teknoloji düzeylerinin karşılaştırılması ve sektörler arası ileri ve geri bağlantılarının analizi sonucunda kimya, ilaç-tıbbi cihaz, makine-elektrikli teçhizat, otomotiv, elektronik ve raylı sistem araçları öncelikli sektörler olarak Planda yer almıştır. Bu sektörler öncülüğünde teknoloji, yenilik, ürün kalitesi ve verimlilik sağlanarak yüksek katma değerli üretimin artırılması hedeflenmektedir. Bu sektörlerin tamamı aynı zamanda yüksek ve orta-yüksek teknoloji sektörleri arasında yer almaktadır, bu sektörlerde sağlanacak gelişme imalat sanayimizin teknolojik dışa bağımlılığının azaltılması ve sanayide yapısal dönüşümün sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi (2019-2023) Belgesi 18/09/2019 tarihinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır. Ülkemizin küresel rekabet gücünü artıracak, ekonomik ve teknolojik bağımsızlığını temin edecek kritik teknolojilere yönelik politikalar, Belgede Milli Teknoloji Hamlesi yaklaşımıyla yer almıştır.

TABLO II: 7- Türkiye'nin İş Ortamı Raporu Başlıklarına Göre Sıralaması

İş Ortamı Raporu Başlıkları	2015	2016	2017	2018	2019
İşe Başlama	90	82	119	78	77
İnşaat İzinleri	101	107	79	59	53
Elektrik Temini	36	63	56	60	41
Tapu Kaydı	54	62	34	39	27
Kredi Temini	78	114	23	32	37
Azınlık Yatırımcılarının Korunması	18	18	26	26	21
Vergi Ödeme	128	90	85	80	26
Dış Ticaret	70	75	51	42	44
Sözleşmenin İcrası	32	35	25	19	24
Şirket Tasfiyesi	124	141	138	109	120
İş Yapma Kolaylığı Endeksi Sıralaması	63	70	58	43	33

Kaynak: Dünya Bankası

Not: 2015, 2016 ve 2017 revize sıralamalardır.

Bu yükselişte, Raporda da belirtildiği gibi, vergi alanında 2018 yılında 7103 sayılı Kanunla makine teçhizat alımlarına KDV istisnası getirilmesi ile aynı dönemde tapu harçlarında yapılan indirim temel belirleyici faktör olmuştur.

b) Amaç

İmalat sanayiinde rekabet gücünün ve verimliliğin geliştirilmesi suretiyle yüksek katma değerli üretim ve ihracatın artırılması temel amaçtır.

c) **Politika ve Tedbirler**

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Yerli üretimi ve teknolojik dönüşümü destekleyecek sanayileşme politikalarının kurumlar arası eşgüdüm ve üst düzey sahiplik içerisinde oluşturulması ve uygulanması için güçlü bir kurumsal yapı oluşturulacaktır. (Kalkınma Planı p.297)		
Tedbir 297.2. Sanayileşme İcra Kurulu, Plan kapsamında öncelikli sektörlerle ilişkin belirlenen hedeflere ulaşmak için: - Sanayileşme politikalarına ilişkin ortak stratejilerin geliştirilmesi, - İlgili kamu kurumları arasında eşgüdümün ve koordinasyonun sağlanması, - Sanayi stratejilerine ilişkin uygulamaların izlenmesi, - Kamu alımlarına ilişkin özel modeller geliştirmek dâhil yerli üretimin artırılması amacıyla esas ve usullerin belirlenmesi, - Kamu idarelerinin belirlenen modellere uygun olarak ortak alım yapmak dâhil farklı yöntemleri uygulamalarının sağlanması konularında görevli ve yetkili olacaktır. Belirlenen görevlerin yerine getirilmesi için gerekli bütçe kaynaklarının oluşturulması ve bu kaynakların İcra Kurulu kararları ile etkin ve verimli bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı	1. Sanayileşme İcra Komitesi sekreteryası kapsamında, ilgili kurumlarla işbirliği halinde Komitenin öncelikli olarak ele alacağı konular belirlenecek ve Komite yıllık gündem önerileri oluşturulacaktır. 2. Sanayileşme İcra Komitesinin yıllık gündemine bağlı olarak belirlenecek kurumlarda Sanayileşme Koordinasyon birimlerinin oluşturulması sağlanacaktır.

-
- **2.2.1.1 Yatay Politika Alanları**
 - **2.2.1.1.1. Güçlü Finansal Yapı**

a) Amaç

İmalat sanayii firmalarının uzun dönemli getiriye hedefleyerek risk almasını sağlayacak, güçlü ve yenilikçi araçlarla finansmana erişimi kolaylaştıran bir yapı oluşturulması temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Tedbir 302.1. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde girişim sermayesi kaynağı (fonların fonu) oluşturulacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S)	1. Teknoloji ve İnovasyon Fonu kapsamında yapılacak yatırım süreçleri takip edilecektir.
Tedbir 302.3. Teknoloji tabanlı girişimlere yönelik girişim sermayesi fonları güçlendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TÜBİTAK	1. Birinci çağrı kapsamındaki fonların yatırım süreçleri izlenecektir.

Finansal destek sağlayan kurumların ve bankacılık sisteminin imalat sanayii ihtiyaçlarına yönelik uygulamaları güçlendirilecektir. (Kalkınma Planı p.303)		
Tedbir 303.1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) desteklerinden imalat sanayiine ayrılan pay kademeli olarak yüzde 75'e, öncelikli imalat sanayii sektörlerine ayrılan pay ise yüzde 50'ye çıkarılacaktır. Destekler yalınlaştırılacak, hibe yerine faizsiz, uzun vadeli, geri ödemeli destek modellerine kademeli olarak geçilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), KOSGEB	1. İmalat sanayii ve orta yüksek, yüksek teknolojlili imalat sanayii sektörlerine yönelik olarak KOSGEB desteklerindeki önceliklendirme sürdürülecektir. 2. Proje teklif çağrılarında On Birinci Kalkınma Planında yer alan sektörlerle öncelik tanınacaktır.

○ **2.2.1.1.2. Yüksek Kurumsal Kapasite**

○ **2.2.1.1.3. İş ve Yatırım Ortamı**

a) Amaç

İş ve yatırım ortamı reformları ile kamu politikaları ve düzenlemelerinde şeffaflık, istikrar, güvenilirlik ve öngörülebilirlik sağlanarak, piyasalarda rekabetçi ortamın geliştirilmesi, etkin teşvik programları uygulanarak üretim yapısının güçlendirilmesi, ekonomide teknolojik dönüşümü sağlayacak uluslararası doğrudan yatırımların artırılarak Türkiye'nin bölgesel üretim merkezi haline getirilmesi temel amaçtır.

b) Politika ve Tedbirler

Tedbir 320.2. Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı uçtan uca bir destek mekanizması şeklinde hayata geçirilecektir. Program kapsamında, Ar-Ge ve yatırım destekleri ile vergi teşvikleri tek pencere üzerinden sağlanacaktır. Yatırımların sürdürülebilir yüksek katma değer üretmesini temin etmek amacıyla, işletme dönemine dair finansman paketleri, ihracat destekleri gibi tamamlayıcı unsurlar da Program kapsamına dâhil edilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Ticaret Bakanlığı	1. Program kapsamında desteklenen firmalara yönelik işletme döneminde ihracat desteklerinin sağlanabilmesine ilişkin analiz çalışmaları yapılacaktır.
--	--	---

○ **2.2.1.1.4 İnsan Kaynağı**

○ **2.2.1.1.5. Lojistik ve Enerji Altyapısı**

○ **2.2.1.1.6. Dijital Dönüşüm**

○ **2.2.1.1.7. Ar-Ge ve Yenilik**

○ **2.2.1.1.8. Kritik Teknolojiler**

- **2.2.1.2. Öncelikli Sektörler**
 - **2.2.1.2.1. Kimya**
 - **2.2.1.2.2. İlaç ve Tıbbi Cihaz**
 - **2.2.1.2.3. Elektronik**
 - **2.2.1.2.4. Makine-Elektrikli Teçhizat**
 - **2.2.1.2.5. Otomotiv**
 - **2.2.1.2.6 Raylı Sistem Araçlar**
- **2.2.1.3. Diğer İmalat Sanayii Sektörleri**
 - **2.2.1.3.1. Tekstil-Giyim-Deri Sanayii**
 - **2.2.1.3.2. Metalik Olmayan Mineral Ürünler Sanayii**
 - **2.2.1.3.3. Ana Metal Sanayii**

Mevcut Durum

Küresel çelik üretiminde Covid-19 pandemisi kaynaklı arz ve talep krizi, atıl kapasitenin varlığı, Çin gibi kamu iktisadi teşebbüslerinin yer aldığı devlet destekli üretim ve dumpingli ihracat uygulamalarının yaygınlaşması, küresel ticaret savaşları ve korumacı ticaret anlayışı Türkiye’de demir-çelik sektörü üretimi üzerinde olumsuz baskı oluşturan unsurlar olmuştur. Son yıllarda başta ABD ve AB tarafından açılanlar olmak üzere, üreticilerimize karşı başlatılan haksız soruşturmalar ve ticaret önlemleri sektörü olumsuz etkilemiştir. 2020 yılında Ticaret Bakanlığı girişimleriyle Avrupa Birliği’nin çelik ürünleri ithalatına uyguladığı korunma önlemi için Dünya Ticaret Örgütünde dava süreci başlatılmıştır. Ayrıca, 2565 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla haksız rekabetin önlenmesi için ülkemizin ikili anlaşması olmayan üçüncü ülkelere karşı demir-çelik ürünlerini de içeren bazı ürünlerin ithalatında 31 Aralık 2020’ye kadar ilave gümrük vergisi uygulanması kararı alınmıştır. Sektörün rekabet gücünün artırılabilmesi için ihracatımızı kısıtlayan ülkelerle ve ülke gruplarıyla yaşanan anlaşmazlıkların giderilmesi, gümrük ve dış ticaret rejimlerinde haksız rekabeti önleyici tedbirlerin uygulama etkinliğinin artırılması ve yerli üreticilerin girdi maliyetleri üzerindeki ilave yüklerin azaltılması gibi önlemler önemli olarak değerlendirilmektedir.

- **2.2.1.3.4. Gemi İnşa Sanayii**
- **2.2.1.3.5. Mobilya Sanayii**

Mevcut Durum

Mobilya sektörünün üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre yüzde 2,6; 2020 Ocak- Ağustos döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 9,1 azalmıştır. Sektörün kapasite kullanım oranı 2019 yılında bir önceki yıla göre 2 puan artarken 2020 yılı Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 11,1 puan azalmıştır.

Mobilya sektöründe son dönemde getirilen vergi indirimleri, üretim ve satış rakamlarını bir miktar artırmış olsa da geçmiş dönem uygulamalarındaki gibi ciddi oranda etki sağlayamamıştır. 2020 yılı pandemi sebebiyle sektörü birçok açıdan olumsuz etkilemesine rağmen sektörün ihracat potansiyelini daha fazla kullanması sonucunda son yıllarda ihracat rakamlarında ciddi artışlar gözlenmeye başlanmıştır.

○ 2.2.2. Öncelikli Gelişme Alanları

● 2.2.2.1. Tarım

○ 2.2.2.2. Savunma Sanayii

● 2.2.2.3. Turizm

Mevcut Durum

Mevcut kriz, hükümetlerin ve turizm sektörünün krizlere hazırlıklı olma ve müdahale kapasitesindeki boşlukları ortaya çıkarmıştır. Salgın döneminin en önemli sorunlarından biri de işletmelerin birçoğunun kapanarak nakit akışının tamamen kesilmesi veya talepteki daralma nedeniyle nakit akışının önemli ölçüde sekteye uğramasıdır. Bu nedenle işletmelerin ucuz ve hızlı bir şekilde finansmana erişimleri ile vergi ve sigorta primleri gibi benzeri yükümlülük ödemelerinin ertelenmesi son derece önemli hale gelmiştir.

Pandeminin sektördeki olumsuz etkisini azaltmak üzere çeşitli önlemler hayata geçirilmektedir. Bu çerçevede, seyahat acentaları için destek oluşturulmuş, turizm sektöründe sezonluk çalışanlar dahil olmak üzere tüm çalışanların kısa çalışma ödeneğinden faydalandırılması sağlanmıştır. Mesleklerini geçici olarak icra edemeyen turist rehberlerine yönelik kredi paketi hazırlanmış, Paket Tur Sözleşmeleri Yönetmeliğinde değişiklik yapılarak paket tur bedellerinin iadesine esneklik getirilmiştir. Nisan 2020'de uygulanmasına başlanması planlanmış olan konaklama vergisi ise ertelenmiştir. 2020 yılı rezervasyonlarına ilişkin tur operatörleri ve seyahat acentaları tarafından konaklama tesislerine yapılan ön ödemelerin iadesi taleplerini yerine getirmek üzere konaklama tesislerine yönelik kredi paketi oluşturulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı belgeli restoran ve kafeterya işletmeleri için Hazine Destekli Kefalet Sistemi çerçevesinde Kredi Garanti Fonu (KGF) teminatlı Destek Kredi Paketi hayata geçirilmiştir. Milli Emlak Genel Tebliğine göre; turizm tesislerinden 1/4/2020-30/6/2020 tarihleri arasında tahsil edilmesi gereken ecrimisil ve kullanım bedeli ödeme süreleri başvuru şartı aranmaksızın faiz uygulanmadan altı ay ertelenmiştir. Turizm sektörüne yönelik KGF kefaletinde 10 milyar TL tutarında kredi desteği sağlanmıştır.

○ 2.2.3. Sektörel Politikalar

● 2.2.3.1. Kamu Yatırım Politikaları

● 2.2.3.2. Bilim, Teknoloji ve Yenilik

● 2.2.3.3. Girişimcilik ve KOBİ'ler

● 2.2.3.4. Fikri Mülkiyet Hakları

● 2.2.3.5. Bilgi ve İletişim Teknolojileri

- 2.2.3.6. Enerji
- 2.2.3.7. Madencilik
- 2.2.3.8. Lojistik ve Ulaştırma
-
- 2.2.3.9. Ticaretin ve Tüketicinin Korunmasının Geliştirilmesine Yönelik Hizmetler

a) Mevcut Durum

b) Amaç

Kalite odaklı, yenilikçi yaklaşım ve uygulamalarla ülkemizin, ticaretin kolay ve güvenli yapıldığı, tüketici haklarının gözetildiği ve korunduğu önemli ticaret merkezlerinden biri haline getirilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Tarım ve imalat sanayii sektörlerindeki gelişmeler ile tüketicilerin faydası gözetilerek toptan ve perakende ticaret sektöründe piyasa işleyişinde karşılaşılabilecek aksaklıklar giderilecektir. (Kalkınma Planı p.519)		
Tedbir 519.1. Perakende Bilgi Sisteminin (PERBİS) yazılım işlemleri tamamlanacak ve PERBİS Yönetmeliği hazırlanarak uygulamaya konulacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Diğer İlgili Kurum ve Kuruluşlar	1. PERBİS'in uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirleyen yönetmelik çalışmaları tamamlanacaktır. 2. PERBİS'in geliştirme ve güncelleştirme çalışmaları yürütülecektir.
Tedbir 519.2. Toptan ticareti geliştirmeyi teminen toptancı hallerinin ve benzeri yapıların modernizasyonunu sağlamak üzere mevzuat çalışmaları tamamlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Tarım ve Orman Bakanlığı	1. Toptancı hallerine ilişkin ikincil mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.
e-Ticarette güvenin sağlanması konusundaki çalışmalar tamamlanacak özellikle coğrafi ve		
Tedbir 520.6. İlgili kurumların koordinasyonu ile sınır ötesi e-ticarette ürünlerin iade alınması sürecinin kolaylaştırılmasına ilişkin mevzuat düzenlemeleri yapılacak ve uygulama iyileştirilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. Gümrük beyannamesi ya da Elektronik Ticaret Gümrük Beyannamesi ile yurtdışına çıkan malların geri gelmesi durumunda, vergi muafiyeti ile yurt içine girebilmesi için gümrük müdürlükleri ile vergi daireleri arasındaki yazışmaların elektronik ortamda yapılması sağlanacaktır.
Tedbir 520.7. e-Ticarette ürün güvenliği denetimlerinin sağlanması konusunda model geliştirilecek ve ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeler yapılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Diğer İlgili Kurum ve Kuruluşlar	1. e-Ticarete konu ürünlerin ürün güvenliği denetimlerini de içeren Ürünlerin Uygunluğu ile Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik Taslağı tamamlanarak yürürlüğe konulacaktır.
Tüketicinin korunmasıyla ilgili mevzuat gözden geçirilecek ve uygulamalar iyileştirilecektir. (Kalkınma Planı p.521)		
Tedbir 521.1. Tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuat güncel gelişmelere uygun olarak gözden geçirilecek, piyasa gözetim ve denetim faaliyetlerinin etkinlikleri artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Diğer İlgili Kurum ve Kuruluşlar	1. Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği başta olmak üzere mevzuat değişiklikleri gerçekleştirilecektir.

- **2.2.3.10. Gümrük Hizmetleri**

a) Mevcut Durum

b) Amaç

Uluslararası standartlar ve yükümlülüklerimiz doğrultusunda, bürokrasinin ve maliyetlerin azaltılması, ticaretin ve seyahatin kolaylaştırılması, etkin kontrol yöntemlerinin uygulanarak kaçakçılığın önlenmesi ve işlemlerde şeffaflığın ve öngörülebilirliğin esas alınması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Farklı kurumlarca yürütülen kontrol, izin ve onay süreçleri ile bu işlemler için aranan belgeler ilgili kurumlar tarafından yerindelik açısından incelenerek daha rasyonel hale getirilecek ve dijitalleşme ile birlikte bürokrasi azaltılacaktır. (Kalkınma Planı p.523)		
Tedbir 523.1. Gümrük işlemleri için farklı kurumlardan temin edilen belgelerin tek başvuru noktasından elektronik olarak temin edilmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, TOBB, Finansal Kurumlar Birliği, Ulusal Güvenlik Kuruluşları	1. Tek Pencere Sistemine entegrasyon çalışmaları devam eden ve mevzuat değişiklikleri sonucunda tespit edilen yeni belgelerin Tek Pencere Sistemine entegrasyonu sağlanacaktır.

- **2.2.3.11. İnşaat, Mühendislik-Mimarlık, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Hizmetleri**

a) Mevcut Durum

b) Amaç

İnşaat sektörünün, nitelikli arz ve talep temelinde kaliteye dayalı rekabet üzerine kurulu, insan odaklı ve çevreyle barışık, tasarım ve teknolojik kabiliyetleri ile Ar-Ge kapasitesi ve katma değeri yüksek bir yapıya kavuşturulması, yurt dışında ise küresel bir marka haline getirilmesi temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Tedbir 532.3. Teknik müşavirlik firmalarının yurt dışı faaliyetlerinin desteklenmesine devam edilecektir.	Ticaret Bakanlığı (S), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, TİKA, Üniversiteler, Türk Eximbank	1. Döviz kazandıncı hizmetler sektörüne yönelik kredi olanakları tabana yayılarak teknik müşavirlere tanıtım ve pazarlama çalışmalarına devam edilecek, sektör görüşleri toplanarak çözüm geliştirilecektir.
--	--	--

- **2.2.3.12. Yönetim Danışmanlığı**

a) Mevcut Durum

b) Amaç

Yönetim danışmanlığı hizmetlerinin, özel sektör ve kamuya bilgiye dayalı, nitelikli, öngörülü ve stratejik destek sağlayan, ülkemizin yakın coğrafyasına ve gelişmiş ülkelere hizmet ihracı yapabilen bir sektör konumuna getirilmesi ve ülke kalkınmasında rol alması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
Yönetim danışmanlığı hizmetlerinin kalkınmanın tüm süreçlerinde etkin bir şekilde kullanılması ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.534)		
Tedbir 534.1. Yönetim danışmanlığı hizmetlerinden daha etkin faydalanılmasını teminen, kamu kuruluşlarına yönelik bilgilendirme ve eğitim programları düzenlenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), İlgili Bakanlıklar, İlgili STK'lar	1. Yönetim danışmanlığından daha etkin faydalanılması için eğitim müfredatları hazırlanacaktır.
Yönetim danışmanlığı hizmet sunucularının küresel rekabete uygun kapasite ve yetkinliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.535)		
Tedbir 535.1. Yönetim danışmanlığı alanında mesleki yeterliliklerin belgelendirilmesine yönelik organizasyonel yapı ve süreçler belirlenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), Mesleki Yeterlilik Kurumu, İlgili STK'lar	1. Yönetim danışmanlığı alanında mesleki yeterliliklerin belirlenmesine yönelik organizasyonel yapı ve süreçlerin diğer ilgili kurumlarla belirlenmesine yönelik çalışmalar başlatılacaktır.

• 2.3. NİTELİKLİ İNSAN, GÜÇLÜ TOPLUM

○ 2.3.1. Eğitim

a) Mevcut Durum

b) Amaç

c) Politika ve Tedbirler

32

Yükseköğretimde çeşitliliğinin artırılması sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.560)		
Tedbir 560.2. Japonya örneği incelenerek sadece kadın öğrencilerin kabul edildiği kadın üniversiteleri kurulacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Japonya'daki kadın üniversiteleri incelenerek bir rapor hazırlanacaktır. 2. Kız öğrencilerin ülkemizde farklı derecelerde yükseköğretime katılımları değerlendirilecek, sorun bulunan alanlar saptanacak ve buna yönelik çözüm önerileri geliştirilecektir. 3. Kurulması planlanan kadın üniversitesinin akademik birimlerinin oluşturulmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.
Ülkemizin yükseköğretim alanında uluslararasılaşma düzeyi artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.563)		
Tedbir 563.1. Etkili tanıtım çalışmalarıyla yükseköğretim sistemine uluslararası erişim kolaylaştırılacaktır.	YÖK (S), Üniversiteler	1. Study in Turkey markası altında hizmet veren internet sitesi yeniden tasarlanarak etkileşimli bir yapıya kavuşturulacaktır. 2. Uluslararası fuarlara katılım ve tanıtım etkinlikleri raporlanacaktır.

○ 2.3.2. İstihdam ve Çalışma Hayatı

○ 2.3.3. Sağlık

○ 2.3.4. Ailenin Güçlendirilmesi

a) Mevcut Durum

b) Amaç

Toplumsal yapının ve kalkınmanın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilirliği için aile kurumunun güçlendirilmesi temel amaçtır.

o 2.3.5. Kadın

a) Mevcut Durum

Kadınların işgücüne katılımında son yıllarda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. 2009 yılında yüzde 26 olan kadın işgücüne katılım oranı 2019 yılında yüzde 30,3 olarak gerçekleşmekle birlikte bu oran yine de erkeklerin işgücüne katılım oranının oldukça gerisindedir. Kadınların işgücüne katılımının artırılması, insana yakışır ve nitelikli işlerde çalışmaları, işgücü piyasasında söz sahibi olmaları, bakım yükümlülüklerinin hafifletilmesi konularında çalışmalar sürdürülmektedir. Kadınların işteki durumlarına bakıldığında, 2009 yılında yüzde 6,4 olan toplam işverenler içindeki kadın oranı 2019 yılı sonu itibarıyla yüzde 10,3'e yükselmiştir. Aynı dönem için kendi hesabına çalışanlar içindeki kadın oranı ise yaklaşık aynı düzeyde kalarak yüzde 16,9'dan yüzde 17'ye çıkmıştır.

b) Amaç

Kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlamak temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

33

Tedbir 600.3. Kadınların ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesi için kadın girişimcilere iş geliştirme süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulacak, bu alandaki desteklerde kadınlara öncelik verilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), KOSGEB, TOBB, Üniversiteler, TİM, STK'lar	1. Hayata geçirilecek KOBİ Rehberliği ve Teknik Danışmanlık Sisteminde kadın girişimcilerin de etkin olarak danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden yararlanabilmesi için faaliyetler yürütülecektir.
	Ticaret Bakanlığı (S)	2. Kadın ve genç girişimcilerin ihracata yönelmelerini sağlamak üzere iletişim ağlarının elektronik ortamda oluşturulmasını destekleyecek Ulusal Kadın İhracatçı Ağı Platformu Projesi ve Melek Yatırımcı Programı hayata geçirilecektir.

o 2.3.6. Çocuk

o 2.3.7. Gençlik

o 2.3.8. Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele

o 2.3.9. Kültür ve Sanat

a) Mevcut Durum

Sahne sanatlarına yönelik destekler son yıllarda artarak devam etmektedir. Bu kapsamda, 2019-2020 sanat sezonunda 256 özel tiyatroya toplam 6,1 milyon TL destek verilmiştir. 2020-2021 sanat sezonunda Covid-19 pandemisi göz önünde bulundurularak destekler bir sanat sezonundaki en yüksek rakama ulaşarak

toplam 12 milyon TL olmuştur. Bu kapsamda 328 özel tiyatroya destek sağlanmıştır. Bu noktada dikkat çeken diğer bir husus, yeni girişimlerin projelerine öncelik verilmesi ve desteklerin İstanbul ve diğer büyükşehirlerle sınırlı kalmayıp küçük kentlere doğru yaygınlaşmasıdır. Tiyatro sayısı ve verilen desteklerin artışına paralel olarak pandemi öncesi koşullarda seyirci sayılarında da artış gözlenmektedir. Tiyatro salon sayısı 2018-2019 sezonunda, bir önceki sezona göre yüzde 4,1 artarken, tiyatro salonu koltuk sayısı yüzde 12,8 artmıştır. Buna göre; 2018-2019 sezonunda tiyatro salon sayısı 766 olurken, tiyatro salonu koltuk sayısı 354.688 olmuş seyirci sayısı da yüzde 0,7 artarak yaklaşık 7,9 milyon kişiye ulaşmıştır.

b) Amaç

Kültürel zenginlik ve çeşitliliğin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, kültür ve sanat faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, millî kültür ve ortak değerler etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesiyle kültürün kalkınmadaki çok boyutlu etkisinin artırılması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

Kültür endüstrileri ve kültürel girişimlere yönelik mevcut desteklerin etki analizi yapılacak; kapsayıcı, objektif ve kolay erişilebilir destek mekanizmaları geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.637)		
Tedbir 637.1. Kültürel ürünlerin üretim, gösterim ve dağıtımında tekelleşmeyi önleyici tedbirler alınacak, kültürümüze özgü ürünlere yönelik markalaşma, pazarlama ve finansman kolaylığı stratejileri geliştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Rekabet Kurumu, Üniversiteler, Meslek Birlikleri	1. Rekabet Kurumuyla işbirliği yapılarak sponsorluk, teşvik ve vergiyle ilgili iyileştirme çalışmaları yapılacaktır. 2. Kültür endüstrileri ve kültürel girişimlere yönelik mevcut desteklerin etki analizi yapılacaktır.
Türk sinemasının dünyada tanınan bir marka haline gelmesi için sinema endüstrisinin gelişimi sağlanarak uluslararası rekabet gücü artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.639)		
Tedbir 639.1. Ulusal Sinema Müzesi ve Arşivi kurulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Üniversiteler, STK'lar	1. Ulusal Sinema Arşivinin kurulması çalışmalarına başlanacaktır.
Tedbir 639.2. Ülkemizi önemli bir film çekim merkezi haline getirmek üzere ülkemizde çekimi yapılacak yabancı yapımlar desteklenecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı	1. 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında ülkemizde çekimi yapılacak yabancı yapımlar desteklenecektir.
Tedbir 639.3. Sinema yapım, dağıtım ve gösterim faaliyetlerinde tekelleşmenin önüne geçmeye yönelik düzenlemeler yapılacak, kültür merkezi ve benzeri yapıların sinema statüsüyle kullanımının teşviki sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK'lar	1. Sponsorluk, teşvik, vergi ile ilgili yasal düzenlemelere yönelik çalışmalar yapılacaktır.

- 2.3.10. Spor
- 2.3.11. Nüfus ve Yaşlanma
- 2.3.12. Dış Göç
- 2.4. YAŞANABİLİR ŞEHİRLER, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE
 - 2.4.1. Bölgesel Gelişme
 - 2.4.2. Şehirleşme
 - 2.4.3. Konut
 - 2.4.4. Kentsel Dönüşüm
 - 2.4.5. Kentsel Altyapı
 - 2.4.6. Kırsal Kalkınma
 - 2.4.7. Çevrenin Korunması
 - 2.4.8. Afet Yönetimi
- 2.5. HUKUK DEVLETİ, DEMOKRATİKLEŞME VE İYİ YÖNETİŞİM
 - 2.5.1. Hukuk Devleti ve Demokratikleşme
 - 2.5.1.1. Adalet Hizmetleri
 - Mevcut Durum**

29/04/2020 tarihli ve 2480 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla, Covid-19 pandemisinin Türkiye'de yayılmasını ve yargı alanında doğabilecek hak kayıplarını önlemek amacıyla 7226 sayılı Kanun ile düzenlenen durma süresi 01/05/2020 tarihinden 15/06/2020 tarihine kadar uzatılmıştır.

Diğer yandan 29/05/2020'de Hakimler ve Savcılar Kurulunun aldığı Kararla tedbirler esnetilmiştir. Bu çerçevede, kamu davasının açılması işlemlerinin 01/06/2020 tarihi itibarıyla başlatılmasına; 01/06/2020 itibarıyla bölge adliye mahkemelerinde, bölge idare mahkemelerinde, idare ve vergi mahkemelerinde yargısal faaliyetlerin başlatılmasına; 16/06/2020 tarihi itibarıyla tüm duruşmalar ve Cumhurbaşkanı Kararıyla durdurulan tüm süreler ile icra, itiraz, temyiz gibi işlemlere ilişkin sürelerin başlatılmasına karar verilmiştir.

- 2.5.1.2. Güvenlik Hizmetleri
- 2.5.1.3. Sivil Toplum
- a) Mevcut Durum**

İçişleri Bakanlığı tarafından sivil toplum alanında özellikle mevcut süreçlerin şeffaflık ve hesap verebilirliğinin geliştirilmesine yönelik çeşitli mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Dernekler Yönetmeliği revize edilerek 09/07/2020 tarihli ve 31180 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, STK'ların çalışmalarının kolaylaştırılması ve faaliyetlerinin daha etkin olarak yürütülebilmesinin desteklenmesi için İçişleri Bakanlığı Dernekler Denetçileri Görev ve Çalışma Yönergesi 03/09/2020 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.

b) Amaç

Sivil toplum bilincinin gelişmesi, örgütlü sivil toplumun güçlenmesi, STK'ların saydamlık ve hesap verebilirlik ilkelerine uygun bir yapıya kavuşması ve devletin karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanması temel amaçtır.

c) Politika ve Tedbirler

STK'ların sürdürülebilirliklerine katkı sağlayacak, idari ve mali alanlarda düzenlemeler gerçekleştirilecektir. (Kalkınma Planı p.777)		
Tedbir 777.1. Gerçek ve tüzel kişilerin STK'lara yapacağı desteklere yönelik vergisel düzenlemeler sosyal ve ekonomik faydayı artıracak şekilde yeniden değerlendirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. İlgili kurumlarla ortak çalışmalar yapılarak ihtiyaçlar tespit edilecek ve bu doğrultuda STK'lara yapılacak desteklere yönelik vergisel düzenlemeler ile sosyal ve ekonomik faydayı artırmaya yönelik mevzuat çalışması yapılacaktır.
Sivil toplum-kamu işbirliği güçlendirilecek, kamunun ve STK'ların kapasiteleri geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.778)		
Tedbir 778.1. STK'lara yönelik politika, program, faaliyet ve hizmetlerin bütünsellik içinde yürütülmesini sağlamak üzere Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün kurumsal kapasitesi görev alanıyla uyumlu olacak şekilde güçlendirilecektir.	İçişleri Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, STK'lar	1. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün insan kaynağı kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.
Tedbir 778.2. STK'lara yönelik proje hazırlama, fon bulma gibi alanlar başta olmak üzere kapasite geliştirme eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.	İçişleri Bakanlığı (S), Avrupa Birliği Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, STK'lar	1. İki kapasite geliştirme eğitimi düzenlenecektir.
Sivil toplum faaliyetlerine yönelik farkındalık artırılacak, bu alandaki araştırmalar desteklenecektir. (Kalkınma Planı p.779)		

Bu bültenin hazırlanmasına katkılarından değerli uzmanlara teşekkür ederiz.

Bu bültende geçen herhangi bir konuyla ilgili sorularınız için danışmanlarımıza ulaşabilirsiniz.

Şaban Küçük, İlker Ersoy, Erhan Gürler

Saygılarımızla,

Tax & International Advisory | Strateji & Kalkınma